

ДО ПІДСУМКІВ ПЛЕНУМУ ЦК ЛКСМУ

I.

Наші з'їзди, конференції, пленуми ЦК є не тільки вищі штаби, що накреслюють на певний період програму діяльності для цілої організації. Вони важливі для нас, як зразки практичного застосування найгострішої зброї пролетаріату—діалектики, як школа ленінської методи, ленінського стилю в роботі.

З цього погляду, II пленум ЦК ЛКСМУ, що недавно відбувся, має велике значення.

Перша особливість його в тім, що він, суттю, був пленум *контрольний*. Уперше в історії комсомолу України, пленум Центрального Комітету від початку до краю був присвячений *перевірці виконання*. Ми знаємо, як ставився до перевірки Ленін: він ставив її в основу всієї роботи, з величезним завзяттям і настирливістю виховував він у партії дух революційної діловитости, більшовицьку стійкість у здійсненні своєї лінії. Особливо погано з перевіркою виконання було й є—в комсомолі. Перевірка виконання, як система, не просякла ще всієї комсомольської роботи. Московський крайовий комітет ВЛКСМ нещодавно перевірів, як виконано резолюції, що він ухвалив протягом року. Виявилось, що чимало постанов крайкому зависло в повітрі і ніхто про них не згадував. Немає ніякого сумніву, що в першому-ліпшому міському чи райкомі, у першому-ліпшому осередку, становище буде таке саме.

Пленум ЦК ЛКСМУ показує, що ми успішно вчимося працювати по-ленінському. Перевірка виконання починає посідати в комсомолі почесне місце. Пленум показав усім організаціям комсомолу України зразок, як треба боротися за чинність власних ухвал, за неухильне виконання партійних директив.

Друга особливість пленуму ЦК в тім, що на ньому виступали *співдоповідачі—низові осередки комсомолу*. У цьому заховано глибокий принциповий зміст. За наших часів, не можна керувати «взагалі», не можна дивитися поверх голів і бачити не живих людей, а «організації». Ані на хвилину не можна забувати, що арили боїв, де вирішується доля наших плянів, це—завод, лава, цех, колгосп. Треба вміти бачити процеси, що відбуваються в низовому осередку, і своєчасно на них озиватися, треба вміти доводити керівництво в конкретній формі до низових ланок комсомольських організацій. На пленумах міських і райкомів, на комсомольських конференціях за доповідачів і співдоповідачів мають виступати групи, бригади, комуни,

щоб, аналізуючи стан і ухвалюючи постанови, ми могли зазирнути в саму глибину комсомольського життя.

Це цілком стосується й до комсомольської літератури. Гасло показу «живого осередку» та живого героя наших трудових буднів—не нове. Але, як це часто буває, балачки про гасло замінили творчі справи. Чи багато в нас книжок про комсомольський осередок доби соціалістичного змагання? Чи багато в нас повістей і оповідань про ту хвилю робітничого молодняка, що вливається до нас, перетворюючи комсомол на багатомільйонну організацію? Чи багато в нас поем про героїв, що, прилягши до бетоноперемішувалок, немов до жерла гармати, перевищують світові рекорди Німеччини та Америки?

Гляньте вглиб! Ця порада комсомольській літературі настирливо впливає з вивчення підсумків пленуму ЦК ЛКСМУ.

Треба особливість цього пленуму—його надзвичайна цілеспрямованість. Всю роботу пленуму пройняла центральна ідея—боротьба за опанування техніки. Пленум розпочав свою роботу обговоренням перших підсумків і подальших завдань техноходу, і потім, підчас обговорення господарських питань, штурм технічних висот посідав головне місце. А хіба зростання, перетворення комсомолу на багатомільйонний—для нас самоціль? Це—насамперед, засіб прискорити темпи нашого будівництва, провадити комсомольський наступ широким фронтом усієї робітничої молоді, соціалістично виховати мільйонні кадри будівників. Молодь на виробництві становить великий прошарок. У ряді галузей промисловости понад половину всіх робітників становить молодь. За цих умов, цілковите охоплення робітничої молоді комсомолом, систематична праця й виховання її в лєнінському дусі, підпорядкування її комсомольській дисципліні свідомого ставлення до праці, є могутня підойма в боротьбі за більшовицькі пляни. Ми повинні не тільки політично виховати, а й технічно озброїти всю цю багатомільйонну масу молоді, що йде до комсомолу. Масова технічна освіта нових кадрів є одне з найбільших, найзлободенніших завдань. Пленум ЦК підкреслив це з усією рішучістю.

На пленумі фігурували основні господарські завдання—вугілля, транспорт. Відмінність цих галузей промисловости в тім, що вони визначають темпи господарського зростання цілого Радянського Союзу. Україна з цього погляду відіграє видатну роль. Отже, постанови пленуму набирають виняткового значення для дальшого розвитку українського комсомолу, для збільшення його питомої ваги в боротьбі за остаточну перемогу соціалізму в нашій країні.

II.

Техніка стала лінією фронту, де відбуваються найжорстокіші класові бої. Не опанувавши техніки справи, ми не можемо посуватися вперед тими темпами, що потрібні до успішного перебігу соціалістичного будівництва. У цьому—особливість реконструктивного періоду.

Чому питання про опанування техніки стало так гостро на теперішньому етапі? Щоб здати собі справу, ми повинні зважити на деякі історичні об-

ставини розвитку СРСР. Тут ми повинні врахувати, поперше, питання класової боротьби на господарському фронті, подруге, зміну технічної бази нашої країни, і потретє—потребу в найкоротший строк наздогнати й випередити передові капіталістичні країни в техніко-економічному відношенні.

Розгорнутий соціалістичний наступ спричинюється,—не може не спричинюватися—до жорстокого, шаленого опору класового ворога. У промисловості капіталістичні елементи вже пішли на дно. Ми підходимо до таких самих наслідків і в сільському господарстві, коли питання «хто кого» теж незабаром буде розв'язано остаточно на користь соціалізму (51,9% колективізації в СРСР плюс радгоспи та МТС промовляють самі за себе). Ворог, переможений в відкритому бою, удається до тактики шкідництва й саботажу. Останні роки показали, що шкідництво значно поширилося і охопило чимало галузей промисловости.

Ворог провадить війну в шанцях виробничого фронту, він докладає всіх сил, щоб зірвати, або хоч би загальмувати соціалістичне будівництво. 1919 року інтервенти розмовляли мовою гармат. 10 років по тому Рамзін обирає для Штерівської електровні системи подріблених агрегатів, щоб засудити на бездіяльність і перестой підземну армію зарубних.

Класові бої вийшли на лінію техніки. Настав час більшовикам узяти до своїх рук не тільки загальне керівництво, але й стати господарями справи цілком і остаточно, *опанувати техніку справи*. «Час, давно час повернутися лицем до техніки. Час відкинути старе гасло, віджиле гасло про неутручання в техніку, і стати самим фахівцями, знавцями справи». (Сталін). Це—тепер головне.

Не можна, проте, розуміти класову суть гасла завоювання техніки вульгарно, зводити її тільки до викорінення шкідництва класово-ворожих елементів. Це вірно, звісно, але тільки почасти. Нам треба опанувати техніку, бо темпи соціалістичного будівництва неймовірно прискорилися і їх треба прискорювати ще більше. Цьому-ж прискоренню заважає, гальмує його шкідництво, що використовує для цього командні технічні пости в нашій промисловості. Гальмує його й низький технічний рівень широкої маси робітництва. Нам треба самим завоювати й цю ділянку фронту, опанувати техніку, але не тільки окремим інженерам та керівникам, а цілій пролетарській класі. Що більше й глибше найширші маси пролетаріату опанують техніку справи, то більших темпів ми досягнемо, то швидше ми наздоженемо й випередимо передові капіталістичні країни в техніко-економічному відношенні. Це ставить до командирів промисловости підвищені вимоги. Керувати тепер господарством так, як 1923 року—не можна.

Опановуючи техніку справи, ми ще більше прискорюємо будівництво. Значить, посилюємо соціалістичний наступ цілим фронтом на капіталістичні елементи в нашій країні. *Опанування техніки справи стає одною з найважливіших умов успішного соціалістичного наступу, воно забезпечує нам перемогу в цій борні не на життя, а на смерть.*

Така є класова суть боротьби за технічне озброєння пролетаріату.

Проблема опанування техніки набула на теперішнім етапі такої гостроти також через те, що технічна база нашого народного господарства радикально змінюється і найближчими роками зазнає ще більших змін. Рівень тех-

ніки в нашій країні підвищується нечувано швидкими темпами. Світова техніка, розвиваючись дуже швидко, рушила за останній період надзвичайно далеко вперед. Наша ж особливість,—що ми до відсталої країни переносимо—і дуже енергійно—новітню, найудосконаленішу техніку. Поруч з цим відбувається загальне бурхливе зростання соціалістичної індустрії, що цілком змінює економіку і залучає до промисловости нові мільйони трудящих.

Тільки за 1931 рік починають працювати 518 нових підприємств, устаткованих за останнім словом техніки. 1040 нових машино-тракторних станцій несуть високу техніку на село. Уже працюють сотні нових підприємств. І поруч з цим, реконструкція цілком змінює технічну базу чинних заводів. Ми маємо тепер величезну колону підприємств, що виконали п'ятирічку за 2½ роки. Що це означає? Це означає, що через реконструкцію ці підприємства вже тепер дійшли темпів, що їх передбачали тільки на останній рік п'ятирічки, поширили виробництво в 3-4 рази. Фактично, ми маємо справу з цілком новими підприємствами.

Луганський паровозо-будівельний завод, приміром, 1929 року випускав 40 паровозів, а 1931 дає вже 300. Крім того, найближчим часом буде закінчено цехи Луганбуду і видатність заводу збільшиться ще в кілька разів. Ми бачимо, що за технічним рівнем завод 1929 року і завод 1932 року не можна навіть рівняти.

Перспективи найближчих років ще грандіозніші. 1937 року ми повинні випродукувати 65 мільйонів тонн чавуну. Щоб з'ясувати все значення цієї цифри, треба зважити, що в період найбільшого розквіту Америка витолювала тільки 50 мільйонів тонн. Отже, вже 1937 року ми повинні посісти за виробництвом металю перше в світі місце.

Випродукування електроенергії 1937 року має становити до 60—70 мільйонів кіловат. Це вдвоє більше проти потужности всіх електровень Америки. Машинобудівна промисловість до кінця другої п'ятирічки даватиме в п'ятнадцять разів більше, ніж 1930 року, електропромисловість у 24 рази більше.

Опанування новітньої передової техніки стає вузловим завданням соціалістичного будівництва, могутнім засобом у боротьбі за те, щоб випередити передові капіталістичні країни. Без цього ми не рушимо вперед, ми опинимось безпорадними перед лицем технічно-досконалих велетнів, що збуджені нами до життя.

Ми повинні створити новий соціалістичний тип робітника, багатогранно розвиненого. Маркс всією душою ненавидів капіталізм за те, що він перетворює робітника на бездушний додаток до машини. «Природа великої промисловости обумовлює зміну праці, рух функцій, всебічну рухомість робітника. З другого боку, в своїй капіталістичній формі вона відпродуковує старий розподіл праці з його задубленням фахів». («Капітал»; т. I). Тільки соціалізм може розв'язати завдання «часткового робітника, простого носія певної часткової громадської функції, замінити всебічно розвиненим індивідуумом, для якого різні громадські функції є засоби життєдіяльності, що змінюють один одного». («Капітал», т. I).

Всі ці завдання визначають масштаби боротьби за опанування техніки. Нас не може задовольнити рух передової частини робітничої класи,—нам

потрібний *всетехуч*, загальне технічне навчання пролетаріату, а потім і колгоспників.

III.

При обговоренні питання про перші підсумки та дальші завдання боротьби за техніку в центрі уваги пленуму ЦК стояло утворення генерального плану *всетехучу*. Пропозицію про генеральний план висунув «Комсомолец України», його підтримав увесь український комсомол. Тепер Держплан УСРР уже опрацьовує проект плану. Пленум Держплану СРСР, за пропозицією комсомольської делегації України, ухвалив утворити єдиний державний план *всетехучу* для цілого Радянського Союзу. Цей план невід'ємною частиною виходить у другу соціалістичну п'ятирічку.

Без утворення єдиного плану в загально-державному масштабі неможливо здійснити *всетехуч*. Теперішній стан абсолютно нестерпний. Суттю, досі масової технічної освіти ніхто не планував. Це призвело до колосального різнобою, розпорошення сил та коштів, відсутності чіткого практичного наставлення в боротьбі за техніку. Жодна профспілка, жодна комсомольська організація і по цей день не можуть сказати, скільки робітників навчатиметься техніки завтра, через півроку, через рік. Жодна профспілка, жодна комсомольська організація не можуть сказати, коли ж вони накреслять цілковиту ліквідацію технічної неписьменності, який вони встановлять контрольний термін для здійснення *всетехучу*.

Відсутність єдиного плану призводить до того, що зусилля профспілок, комсомолу, господарських об'єднань, Наркомосу, вишів та втишів не поєднані. Досить вказати, що тільки в ВУК'ові гірників та у «Вугіллі» лежали невтрачені 600 тисяч крб., що їх призначено на масове технавчання.

На підприємствах почувають гострий дефіцит керівників гуртків і курсів. Проте, і досі ще не організовано обліку та планового перерозподілу усіх наявних сил: технічного персоналу, викладачів навчальних закладів, студентів тощо.

Без технічної літератури не може бути технічного навчання. Проте, через відсутність єдиного плану видавництва видають технічну літературу в недостатній кількості, але часто не ту якої вимагають цехи. На підприємствах бурхливо зростають технічні лікнепи—але ми не маємо жодної книги для них. Курси підвищення кваліфікації стають найпоширенішою формою технічного навчання—але й для них нема жодного спеціального підручника. Виникають численні короткотермінові гуртки для вивчення окремих виробничих питань, та даремно стали б ви шукати в списках технічної літератури книжки для цих курсів.

Єдиний державний план життєво-потрібний, без нього не можна будувати *всетехучу*.

Пленум ЦК зазначив, що в опрацюванні генерального плану *всетехучу* мусить взяти участь уся комсомольська маса. Державний план мусить бути побудований на фундаменті зустрічних планів знизу. Це—найголовніше. В опрацювання генерального плану *всетехучу* треба втягти мільйони пролетарів і колгоспників. Тоді сама по собі робота над створенням генерального плану стане засобом мобілізації найширших мас на штурм технічних висот.

Комсомол України—ініціатор всесоюзного державного плану всетехучу—несе особливу відповідальність за здійснення свого почину. Кожний комсомольський осередок у своєму цеху, на заводі, в колгоспі повинен стати ініціатором висунення зустрічних плянів всетехучу. Перед складанням єдиного державного плану всетехучу і водночас з цим треба розгорнути широченну кампанію за складання заводських та колгоспних єдиних плянів загального технічного навчання. Ми повинні дати контрольний термін—коли в республіці буде зліквідована технічна неписьменність. Україна має перша закінчити опрацювання генерального плану всетехучу, з тим, щоб її досвід—досвід ініціатора—мали запозичити всі інші республіки.

IV.

Порядком контролю над виконанням плеум ЦК перевірів—чи забезпечують тепершні темпи технічного навчання здійснення тих завдань, що стоять в цій галузі перед комсомолом і робітничою клясою України.

Першим вирішальним кроком до всетехучу мало бути здійснення постанови ЦК АКСМУ про те, щоб уже протягом 1931 року домогтися цілковитого охоплення технавчанням всі хударників і загалом не менш, як 75—80% всіх робітників по основних вирішальних галузях промисловости.

Факти показують, що масовість технічного навчання зовсім недостатня. Ми маємо прекрасний досвід передовиків, що вже тепер близько підійшли до здійснення всетехучу. Так, на заводі імені Держинського техніку вивчає 82% всіх комсомольців. На Дніпропетровському ПВРЗ технавчанням охоплено 86% всіх комсомольців, на харківському «Світло Шахтаря»—60%. У нас є вже перші цехи, де цілком здійснено загальне технавчання. Так—в струментальному цеху ХЕМЗ'у та в допоміжному токарному цеху київського «Більшовика» техніку вивчають геть всі комсомольці. В токарному цеху «Світло Шахтаря» навчаються всі робітники. В електроцеху шахти Щеглівка 96% комсомольців стали до боротьби за опанування техніки.

Комсомольські організації цих підприємств і цехів правильно взяли курс на те, щоб насамперед охопити технавчанням всіх комсомольців. Проте, не можна забувати, що наша мета аж ніяк не є відокремлений «комсомольський всетехуч», Ми повинні прагнути, щоб втягти в технавчання геть усіх, молодих і дорослих, ударників, а потім і всіх робітників. Роля комсомолу тут полягає не тільки в тому, щоб комсомольці самі вивчали техніку, але щоб вони були ініціаторами технавчання усієї робітничої маси. Якщо подивитись на справу з такого погляду, то навіть на таких підприємствах, як Держинка й дніпропетровський ПВРЗ, становище далеко незадовільне. А це, повторюємо,—передовики. Пересічно по Україні ми маємо незрівняно гірші показники.

По шести найбільших підприємствах Харкова, що мають 33 тис. робітників, технавчанням охоплено тільки 2500 чоловіка—8,5%. На велетенському криворозському заводі вивчають техніку всього тільки 9,1% робітників. На київському заводі «Більшовик» залучено до технавчання 63,5% загальної кількості комсомольців, але з некомсомольської робітничої молоді озброюються технікою тільки 33,2%. Як бачимо, до всетехучу дуже далеко! А ці цифри характеризують становище на переважній більшості підприємств.

На селі, де через новину справи, при розгортанні техпоходу доводиться натрапляти на значні труднощі, становище ще гірше. Як багато можна зробити вже тепер, сьогодні, показує досвід Кахівського, Генічеського, Лубенського та Тединківського районів. В Кахівці з 2800 комсомольців у технічних гуртках навчається—1900. На комсомольській ділянці кахівського зернорадгоспу технічним навчанням охоплено поголовно всіх молодих й дорослих робітників. В Генічеському районі вивчають техніку 40,9% всіх комсомольців, в Лубенському районі—54%, в Тединківському—40,8%. До числа передових можна віднести також Кагарлицький, Македонський та Амросієвський райони. Але в більшості сільських районів—це треба визнати зі всією рішучістю—технічний похід ще перебуває в початковому стані.

Ось дані про охоплення комсомольців технічним навчанням по деяких районах, що їх подав тов. Мускін в своїй доповіді на пленумі ЦК. Бобринецький район—15,8%, полтавський—16,6%, Полонський район—19%. Ці сільські райони можна визнати «середніми» за своїми показниками—вони характеризують становище по багатьох сільських районах.

Треба підкреслити, що належного революційного розмаху в технічному поході ми ще не набрали. Багато комсомольських організацій не усвідомили навіть, про які масштаби в боротьбі за техніку мовиться тепер мова. Глибоко характерне, що комсомольці харківського «Серпа і Молота», складаючи план технічного навчання, поставили собі за мету: залучити до технавчання... 9% всіх робітників. Комсомольці ХПЗ—«розмахнулись» на 17%. Як сміливо, чи не так!

Отже, першим головним нашим завданням на наблизчий період є боротьба за масовість технічного навчання. Конечною метою повинен бути всетехуч. Минуло вже п'ять місяців—майже половина терміну, що дав ЦК ЛКСМУ, щоб залучити до конкретної боротьби за техніку не менш 75—80% всіх робітників української промисловости. Темпи сьогоднішнього дня не забезпечують виконання цього завдання. Комсомольські організації повинні рішуче перешикуватися на фронті опанування техніки. Цього вимагають рішення ЦК ЛКСМУ.

Друге основне завдання—навчитись пов'язувати кожний крок в опануванні техніки з боротьбою за промфінплан, свого заводу, цеху, колгоспу. Нам непотрібна техніка, як само мета—нам потрібне технічне переозброєння, щоб забезпечити успіх більшовицького плану на кожній конкретній ділянці, посилити темпи соціалістичного наступу.

Правий опортунізм у штурмі технічних висот виявляється як в недооцінці гасла опанування техніки справи, так і в відриві технічного навчання від завдань боротьби за план. Техніка для техніки—хіба це не діяцтво чистої води, не один з проявів правого опортунізму? Ми повинні зважати на можливість вияву подібних тенденцій, бо їх живить те саме соціальне оточення, яке дає живлення корінням діяцтва і правого опортунізму на інших ділянках.

Коли керівники комсомольської організації харківського вельозаводу заявляють, що вони не могли розгорнути технічного походу, бо треба було заходитись навколо ліквідації прориву, вони—хочуть того чи ні—відбивають

опортуністичні настрої. Такі настрої треба рішуче викривати й нещадно викорінювати.

Переборюючи право-опортуністичні тенденції в техноході, ми повинні також давати рішучу відсіч «лівому фразерству», дрібнобуржуазному захопленню деклараціями, що підмінюють часто-густо конкретну живу справу.

Треба відзначити, що, в основному, комсомольські організації провадять цілком правильну лінію на невід'ємне пов'язання опанування техніки з боротьбою за промфінплян. Ми маємо блискучі зразки, коли комсомольські колективи, опановуючи техніку справи, домагаються величезних перемог у себе в цеху, на своїх агрегатах.

Так на заводі імені Дзержинського, в ливарному комсомольському цеху, де більшість охоплено технічним навчанням, промфінплян виконують на 116%. Комсомольська мартенівська піч, де техніку вивчають поголовно всі, виконує плян на 112%. Бригада Ялового, що тепер перетворюється на бригаду суцільної технічної письменности, виконує плян на 102%.

Прекрасний зразок того, як треба пов'язувати технічне навчання з виробництвом, показують комсомольці дніпропетровського ПВРЗ. Вони запровадили у себе вивчення японських метод ремонту паровозу. Після кожного циклу лекцій, комсомольці беруть в ремонт паровоз, з тим, щоб провести цей ремонт з точним додержанням японських графіків. Перший паровоз випустили замість 16 за 13 день. Капітальний ремонт ще одного паровозу закінчили всього за 12 день, при чому графіки японської методи додержано цілком.

Опанування японізації дозволило комсомольцям внести ряд раціоналізаторських пропозицій, що дають 18 тис. карбованців заощадження на місяць.

Величезне значення для всього українського комсомолу має також досвід сталінців. Щоб домогтися якнайбільшої гнучкості в технавчанні і щільніше пов'язати його з потребами виробництва, сталінці запровадили в себе систему короткотермінових Технічних курсів з окремих питань, що розраховані на 20—25 годин навчання. Як відомо, в Донбасі велике лихо—завали лав, що з'їдають сотні тисяч тонн вугілля. Сталінці утворили короткотермінові курси з керування покрівлею. Ці курси охопили майже всі шахти району. І в наслідок—на більшості шахт пощастило обвали набагато зупинити.

Слід відзначити, що тепер по Сталінському району утворено 200 гуртків технічної письменности,—здебільшого по шахтах, що охоплюють 4000 чоловіка.

В Кахівському районі широко розгорнуте технічне навчання дозволило *дотерміново закінчити сівбу нової культури*—бавовняника хоча програму було намічено чималу—22 тис. гектарів. В кахівському зернорадгоспі через раціоналізаторські заходи, що провели технічні гуртки, пощастило закінчити плян весняної засівної кампанії за чотири дні.

V.

Тут треба зробити одне істотне принципове зауваження. Гасло товариша Сталіна багато комсомольських організацій зрозуміли так, що опановувати техніку—це значить вивчати технологічні процеси виробництва. Саме цим річищем пішло технічне навчання по багатьох підприємствах. Проте,

це вірно тільки частково. Щоправда, нам життєво потрібне, щоб мільйони пролетарів та колгоспників були озброєні знанням техніки виробничих процесів. Адже саме через це ми перетворюємо технічне навчання на могутній засіб готування кадрів безпосередньо на підприємстві, та підвищення кваліфікації найширших робітничих мас. Проте, тов. Сталін рішуче підкреслював, що нам треба опанувати не тільки техніку виробництва, а й техніку справи в широкому розумінні цього слова. Мова мовиться про те, що більшовики повинні стати хазяями справи щодо безпосереднього керування всім виробництвом. Для цього мало знати тільки технологічні процеси. Можна якнайкраще вивчити варстат, машину, роботу доменної паливні, або мартену.—а шкідник налагодить таку організацію праці, так побудує співвідношення діяльності цехів, підведе таку калькуляцію собівартості, що вся робота піде на нівець.

«Завдання полягає в тому, щоб нам самим опанувати техніку, самим стати господарями справи. Пишіть скільки завгодно резолюцій, присягайтесь якими завгодно словами, але якщо не опануєте техніки, економіки, фінансів заводу, фабрики, шахти—діла не буде» (Сталін).

У нас в Донбасі тепер багато осередків з великою охотою взялися за вивчення зарубної та відбійного молотка. Але вони повз очей пропускають варварську нарядну систему, що дезорганізує шахту. Вони миряться з розладом серед шахтного руху, з неприпустимим використанням робітної сили, з злочинним збільшенням попільності, вони нічого не тямлять в калькуляції собівартості вугілля.

Перехід на госпрозрахунок довів, що частенько керівники найбільших організацій комсомолу ставали цілком безпорадні, коли треба було взятися за перебудовування підприємства на нових засадах.

Тов. Сталін вимагав, щоб більшовики-господарники опанували техніку справи в найширшому розумінні цього терміну. Адже тепер, коли при здійсненні госпрозрахунку кожна бригада стає за самостійну господарську одиницю, ми маємо величезні кадри бригадирів-господарників, що з них—десятки тисяч комсомольців. Адже за умов госпрозрахункової бригади незрівняно збільшується роля кожного ударника в безпосередньому плануванні виробництва. Отже, ми повинні ставити всю систему технічного навчання незрівняно ширше, орієнтуючись на вивчення всієї економіки підприємств.

Треба рішуче викрити й засудити ту помилку, що криється в настановленні—обмежити опанування техніки вивченням технологічних процесів виробництва. Ми повинні до секретарів і економпрацівників осередків, до керівників заводських і шахтних організацій комсомолу, до бригадирів ставити такі ж вимоги щодо знання свого підприємства, які ставить до господарників в історичній промові тов. Сталін.

З принципових вирішень пленуму треба відзначити також ухвалу про те, як розуміти, що ударна бригада є головна ланка технавчання. Рішуче настановлення на ударну бригаду ЦК ЛКСМУ дав з перших днів розгортання боротьби за техніку. Проте, іноді це розуміли невірно. По деяких місцях намагалися організувати обов'язково навчання в замкнених межах однієї ударної бригади. Тут забували про те, що не можна вивчати тех-

ніки взагалі, техніки багатьох кваліфікацій заразом. Адже ж є тільки конкретна техніка даного фаху, даного виробництва.

Пленум ЦК ЛКСМУ підкреслив, що курс на ударну бригаду, як на основну ланку, треба розуміти, як курс на охоплення технічним навчанням насамперед поголовно всіх ударників. Як це не дивно, досі по багатьох організаціях ударник не став центральною фігурою технічного навчання. На шости підприємствах Харкова з 595 ударних бригад і комун тільки 22 бригади взяли на себе зобов'язання по технічному навчанню. З 18200 ударників вивчає техніку тільки 2,6%. Технічні гуртки, курси й школи в нас часто-густо будують так, що ударна бригада залишається осторонь.

Пленум ЦК підкреслив, що обов'язок ударної бригади—всіх своїх членів охопити технавчанням. Проте, практично це треба організувати так, щоб ударники мали змогу навчатись по кваліфікаціях, з найбільшим виробничим ефектом.

Ми маємо випадки, коли окремі комсомольці намагаються протиставити технічне навчання політичному. Суттю своєю це є право-опортуністичні намагання, бо вони відривають техніку від політики, недооцінюють техніку, як знаряддя політичної, класової боротьби. Ні в якому разі не можна недооцінювати революційної теорії, але не можна забувати й того, що вивчення техніки є завдання політичне. Ми маємо не протиставляти, а поєднувати вивчення революційної теорії з опануванням техніки справи.

Докладніше треба зупинитись на питанні про Донбас.

Стало загально-відомим твердження, що вугілля—це хліб промисловости. Проте, це твердження набуває тепер нового змісту. Донбас не виконує свого промфінплану і це створює реальну загрозу темпам розвитку всієї соціалістичної промисловости. Кожний комсомолец і молодий робітник, кожний шахтар має усвідомити, що без негайного й різкого поліпшення роботи всесоюзної кочегарки ми не зможемо успішно здійснювати плану соціалістичного будівництва.

Питома вага комсомолу в Донбасі більша, ніж в будь-якій іншій галузі промисловости. Донбас—молодечий на 60—65%. Роль комсомолу в боротьбі за вугілля—видатна.

Пленум ЦК ЛКСМУ відзначив, що донбасівський комсомол, в основному, повернувся лицем до вугілля. Цим підсумовується цілий етап розвитку донбасівської організації. Той факт, що в Донбасі, в основному, здійснено поворот лицем до виробництва, свідчить, що з часів комсомольських з'їздів шахтний комсомол зробив великий крок вперед.

Що дає нам право говорити про поворот?

Поперше, змінилась органічна структура донбасівського комсомолу. Коли ще раніше був комсомол, відірваний від вибою, коли раніше під землею працювали тільки одиниці, то тепер донбасівський комсомол став підземним. «Через переміщення комсомольців на підземну роботу, через мобілізацію на роботу в шахти десятків тисяч комсомольців, через зростання коштом робітничої молоді, що працює під землею, ми створили підземний комсомол. (З доповіді тов. Мінаїна).

На сьогодні можна вважати, що перекинення комсомольців під землю, в основному, вже закінчено. Це—одна з головних перемог донбасівського комсомолу.

Подруге—змінився зміст роботи донбасівського комсомолу. В основному цей зміст тепер просякнuto боротьбою за вугілля.

Потрете, в Донбасі виник величезний рух комсомольських лав. Є вже цілі райони, наприклад—Кадіївський, де немає жодної шахти без комсомольської лави. Комсомольські лави в багатьох випадках доводять зразки героїчної боротьби за вугілля. По восьми районах нараховують 185 комсомольських лав, що нещодавно їх преміював «Вугілля»—половина комсомольських.

Якими шляхами маємо ми йти в боротьбі за вугілля?

Всі комсомольці й робітники Донбасу повинні зрозуміти, що для підйому нашої вугільної бази не можна покладати великі надії на приплив робочої сили з села.

Колективізація і ліквідація безробіття змінили економіку нашої країни. Колгоспи, звільняючи через соціалістичну організацію праці та раціоналізацію зайві робочі руки, надсилають їх у промисловість.

Але насамперед цю робочу силу ми спрямовуємо і спрямовуватимемо на широко розгорнуте будівництво нових соціалістичних підприємств, бо саме там вона зараз найбільше потрібна.

Донбас і надалі буде певний період розвиватись за умов нестачі робітничої сили. Отже, генеральна лінія розвитку Донбасу — це механізація. Тільки рішуче здійснення курсу партії на перетворення старого Донбасу на Донбас новий, з більшовицькою незламною механізованою базою допоможе нам забезпечити вугіллям паливні індустріалізації. І тут постає, як центральне завдання—опанування нової техніки шахт.

1920 року в Донбасі було тільки близько 30 зарубних машин. Такий Донбас ми дістали в спадщину від капіталістів. Тепер в Донбасі біля 1200 зарубних машин, майже 2500 відбійних молотків, а армія конвеєрів і кінних шпів до кінця п'ятирічки становитиме 5000 штук. Отже, лице Донбасу змінилося. Ми не маємо ніякого права забувати про обушок, про ручну працю, бо вона відіграє ще чималу роль у видобутку вугілля, але головне наше завдання—це опанування механізації, опанування новітньої шахтної техніки.

Це завдання треба поставити в центр роботи донбасівського комсомолу, йому має бути підкорене технічне навчання на шахті, розташування комсомольських сил, вся робота комсомолу.

Треба визнати, що комсомольська література ще не знайшла свого місця в боротьбі за техніку. Комсомольські письменники боязко стороняться, поступаючи місцем перед інженером. Чи вірно це, товариші? Ні, не вірно! Честь і місце інженерові—але не будемо зменшувати в цьому могутньому рухові мільйонів значення живого художнього показу.

Напишіть оповідання про зустрічний комсомольський графік на заводі імені Дзержинського! Напишіть поему про героїство комсомольців, що в нечувано короткі терміни закінчили побудову найдовшого в світі газопроводу. Змалюйте героїв ударної праці, щоб про комсомографік говорила вся комсомольська Україна! Будьте певні, що така книжка примусить не один десяток осередків заходитися коло застосування зустрічного графіка.

Комомольської літератури ще нема на фронті техпоходу,—вона повинна негайно прийти на передові позиції, першим штурмовиком комсомольського наступу.

За десять років ми повинні наздогнати й випередити передові капіталістичні країни. Цим завданням треба просякнути всю боротьбу комсомолу за опанування техніки.

«В основному, друга п'ятирічка здійснить ліквідацію розриву між фізичною та розумовою працею. Той факт, що я його оголосив спочатку, — ініціатива української делегації про запровадження загального технічного навчання — чи не є цей факт початком практичного здійснення цього гасла? А коли цю ідею буде здійснено (а цю пропозицію треба з усією настирливістю підхопити й реалізувати), коли наша країна вкриється суцільною мережою технічних шкіл — ця межа зітреться, й на кінець другого п'ятиріччя ми підійдемо до того, що матимемо цілковите завершення побудови соціалізму». (Куйбишев).

Обставини історично склалися так, що головні бої зараз відбуваються на ділянці техніки. «Техніка в період реконструкції розв'язує все». Другий пленум ЦК ЛКСМУ був в основному пленумом боротьби за опанування техніки справи. На боротьбу за техніку мобілізується весь комсомол України. Минають історичні роки. Здійснюється мрія, що сторіччя надихало на боротьбу трудящу людність. Ми знаємо вже контрольні терміни завершення побудови соціалізму в першій країні рад.

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО ПІД ПОЛЬЩЕЮ

І. На сторожі „високої культури Заходу“

*„Буржуазія держиться не самим
наси́льством, але й не́свідомістю мас“
В. І. Ленін*

В капіталістичних країнах панівна класа експлуаторів пильно приховує капіталістичний визиск і гніт перед величезною більшістю народу. Для цієї мети служать капіталістам всілякі «вищі ідеї» та «святощі»; «любов'ю до батьківщини», божою та поліцейською «справедливістю» й іншими «високими» ідеями хоче буржуазія виправдати існування хижацького капіталістичного ладу.

Улюблений фіговий листок, що ним прикривають капіталісти безсоромну експлуатацію і гніт, є «висока культура Заходу». В ім'я цієї «культури» грабують і мордують «культурні» імперіялісти китайський та індуський по-неволені народи, чорних та білих колоніальних рабів, в її ж ім'я провадили імперіялісти 1917—20 років інтервенцію проти найгуманнішої зі всіх революцій—пролетарської революції в Росії, а тепер організують збройний напад на єдину в світі пролетарську державу—СРСР.

Разом з імперіялістичними інтервентами широко працюють недобитки білогвардійщини і петлюрівщини та банди українських і російських меншовиків. Ці банди вчених і невчених контрреволюціонерів не щуються варварського шкідництва та підлої провокації, щоб лише на багнетах інтервентів насадити на трудящих ярмо «високої культури Заходу».

Цю глибоку правду яскраво ілюструє приклад культурної політики фашистської Польщі на окупованих землях Західної України. Фашистська Польща, що на її долю припала ганебна роля збройного жандаря капіталістичного Заходу проти пролетарського Сходу—є яскравий показник життя і розкладу імперіялістичної культури.

Був час, коли здавалося, що Західна Україна вирветься з обіймів імперіялізму: це були часи 1918-19 років. Революційне піднесення народніх мас в листопаді 1918 р., розбивши кайдани австрійської займанщини, сміливо стало до бою проти нового хижака, проти польського імперіялізму. Та не пощастило західньо-українським трудящим масам вибороти волі, цим разом вдалося західньо-українській буржуазії зламати їх боротьбу. Західньо-український буржуазний уряд, вірний своїм класовим інтересам, швидко вирішив питання «з ким проти кого» і, «чи—як говорив А. Крушельницький на засіданні Станіславівського сойму З.У.Н.Р.—з культурою Заходу, чи з варварством Сходу». Уряд З.У.Н.Р. пішов з капіталістичним Заходом проти пролетарської революції в Росії й на Угорщині. І тоді, коли робіт-

ники й селяни тисячами гинули на польському фронті, уряд З.У.Н.Р. провадив політику угоди з польським імперіялізмом. ¹⁾ Зате буржуазні проводирі пильно висилали військові частини проти російської й угорської революції ²⁾ Західньо-український буржуазний уряд став клином між російською й угорською революцією.

Користаючи з такої політики уряду З.У.Н.Р. західньо-європейські імперіялісти перевели в життя свої інтервенційні задуми; вони реалізували план створення на Сході Європи міцного жандаря світового капіталізму в особі імперіялістичної Польщі. Молодий хижак—імперіялістична Польща, зміцнена збройними силами і фінансовими засобами французьких та англійських імперіялістів, окупувала Західню Україну. «Висока культура Заходу» поклала свою важку скривавлену руку на Західню Україну. ³⁾

Окупувавши збройно Західню Україну, польський окупант почав негайно виконувати своє перше завдання підготовки спокійного запілля для збройного походу на Київ на допомогу білогвардійським бандам Денікіна, Колкача, Юденіча, Петлюри та інтервенційних військ. Засіб до цього був воєнний терор. З ласки «високої культури Заходу» посипались на західньо-українських трудящих удари за ударами: податки, реквізиції, контрибуції, арешти, розстріли та карні експедиції ⁴⁾. Та цим не задовольнився польський окупант. Щоб Західня Україна «на вічні віки» була колонією польського капіталу, для цього замало самої влади й терору. Для цього треба, щоб Західня Україна була ринком збуту і споживачем цінностей польської імперіялістичної культури. Для цього треба нещадної польонізації і винародовлення широких трудящих мас. Бо тільки український робітник і селянин, вихований цілковито на польській імперіялістичній культурі і на такому рівні розвитку, на який йому дозволиться—може бути придатним об'єктом для нещадного й тривалого колоніального визиску і тільки зміцнюючи польський елемент на «кресах» (формулювання відомого фашистівського діяча Стан. Грабського), способом колонізації і військового осадництва, польонізації місцевої людності можна як слід підготувати запілля до нового походу на Київ.

Так міркував польський окупант, придумуючи далекосяжний «похід на знищення Руси». В тому поході призначено окремо величезну роль шкільній політиці на окупованому терені.

¹⁾ Переговори уряду З.У.Н.Р. з англійськими місіями, переговори й тимчасове замирення з польськими генералами у Львові, оборона землі польських поміщиків перед революційним селянством, криваве придушення робітничого повстання в Дрогобичі.

²⁾ Протибільшовицький фронт і військова експедиція на Мукачів.

³⁾ Ось два пункти постанови конференції переможних імперіялістів, що згідно з усіма правилами капіталістичного лицемірства й цинізму, звалася «мировою конференцією». Найвища Рада мирової конференції постановляє: 1) Польському урядові дається уповноваження окупувати своїми силами Східню Галичину аж по річку Збруч, 2) Польському урядові дається уповноваження вжити всі свої військові сили включно з армією генерала Галера (що прийшла з Франції—І. Б.), щоб здійснити цю окупацію». (1919 рік).

⁴⁾ Я мав нагоду бачити того часу одну таку експедицію в с. Н. Польська кінна жандармерія, так звана «льотна», наїхала в село вночі і обставила його скорострілами. Вранці зганяла всіх людей на площу біля громадського будинку, зганяла і десятилітніх дітей і немічних старих. Там почалися допити про зброю, себто найдикиші знущання. Били нагаями по п'ятах і прикладами рушниць. Під декотрими селянами падали навіть соломі і припікали живцем. Багато селян не видержували знущань і вмирали на місці. Від'їжджаючи, «льотна» жандармерія пограбувала село та ще наклала контрибуції 25.000 корон.

До «доброго тону» української буржуазії належить обов'язково нарікати на необізнаність польських діячів в українських справах, на їхню безпрограмовість. Ці нарікання червоною ниткою переткали цілу мережу виступів українських буржуазних діячів,—від ганебного листа «українських вчених» до польського уряду (Смаль-Стоцький і компанія), через ще ганебніший меморіал унівського батька Бачинського. Нині пан Степан Баран (відомий махер спільного виступу ундорадикалів з Пілсудським на виборах до громадських рад 1927 року)—нічого нового не придумав: «Кидається в вічі,—пише він на сторінках «Діла»,—безпрограмовість тих кіл, що в Польщі прийшли до влади... Нас цілком не знають, не стараються пізнати нашої душі». («Діло» з 21 грудня 1930 року).

Чи старається польський фашистівський уряд пізнати душу унівських верховодів чи ні—про це сперечатись не варто. Варто тільки розкрити правдивий зміст унівських балачок про «безпрограмовість». Балачки ці мають за мету затушкувати перед трудящими правдивий зміст тої програми, що її реалізує польський фашистівський уряд на Західній Україні. Пан Баран та ціла бараняча компанія балачками про безпрограмовість хоче відтягти трудящих від революційної боротьби проти колоніальної політики польського окупанта, а все це з огляду, що революційне робітництво й селянство в солідарності з пролетаріатом цілої Польщі змете й польську окупацію на Західній Україні і її вірного спільника—українську буржуазію.

Не безпрограмовість, а дика програма винищення всього українського характеристична для всіх урядів польської буржуазії. Уряд соціалістів Морачевських криваво розгромлював визвольний рух на Західній Україні: уряди християнських і всепольських народовців всяких вітосів, керніків і Грабських польонізували шкільництво і понасаджували військових осадників на землях українських селян; всі фашистівські уряди Пілсудського влаштовували українські погроми та криваві походи на «креси». Спинімося на частині цієї програми—на шкільній політиці.

В цілій Польщі школи далекі від того, щоб давати освіту широким масам народу. Вони не на те. Давніше, в добу капіталізму, що розвивався, капіталісти були зацікавлені дати мінімум освіти робітникам, щоб мати кадри кваліфікованих робітників на всі ділянки свого господарства. Тепер, в часи глибокої і гострої кризи капіталістичного господарства в Польщі, коли сотні тисяч кваліфікованих робітників тиняються вулицями без праці й хліба, коли більше, ніж два мільйони родин у Польщі в місті й на селі позбавлені спроби заробітку,—капіталістичне господарство не потребує нових робітних сил. Капіталістична система і без того не може розв'язати питання мільйонного безробіття.

Яка ж інша, зовсім протилежна картина в Радянському Союзі, в країні соціалістичного ладу? Коли всіма капіталістичними країнами трясє пропасниця безвихідної кризи, соціалістична країна, велетенськи росте і розквітає. В Радянському Союзі повністю ліквідовано безробіття. За один 1930 рік влилось у промисловість два мільйони нових робітників. Третього вирішального року п'ятирічки робітнича кляса збільшиться на нових два мільйони промислових робітників. На самі сезонні роботи цього року потрібно чотири мільйони робітників. Дальше переможне розгортання індустрія-

ялізації країни, соціалістична реконструкція сільського господарства та сполучені з цим завдання—вимагають створити мільйонні кадри кваліфікованих робітників, вимагають, щоб широкі маси опанували досягнення техніки. В вирішальному році «п'ятирічки за чотири роки» більш мільйона нових підлітків вчитиметься по фабзавучах. Соціалістична система постує вперед семимильними кроками.

В капіталістичній Польщі криза ставить питання не про нові кадри промислових робітників; безробіття росте, безробіття шаліє. Фашистська Польща потребує інших кадрів—кадрів для розгромлювання і придушення революційної боротьби трудящих та кадрів для війни.

Бо вихід з кризи капіталісти бачать тільки один: це війна, це збройний напад на Радянський Союз, другий похід на Київ. В поваленні диктатури пролетаріату на одній шостій частині світу, що є могутнім чинником світової революції, що розхитує самі підвалини капіталізму—імперіялісти бачать єдиний рятунок для себе. Для польського імперіялізму, що безпосередньо межує з СРСР, що в своїх окупантських обіймах держить народи, які в Радянському Союзі вільні,—повалення Радянського Союзу це є питання життя і смерті. І до цього збройного нападу на СРСР польський фашизм енергійно готується.

В таких обставинах школи в Польщі це—не осередки освіти і знання, а осередки деморалізування трудящих та готування кадрів для інтервенції проти СРСР. Жандар світового капіталу перелицював школи на поліцейсько-військовий лад; а це є «висока культура Заходу». В своєму кришталєво-чистому вигляді вона виступає на Західній Україні; і не випадково. Західня Україна в стратегічних плянах інтервентів призначена на ворота для нападу на Радянський Союз. Класові суперечності на Західній Україні, загострені ще національно-визвольною боротьбою, виявляють всю гидоту цієї «високої культури Заходу».

II. Польонізація школи і польонізація в школі

Захопивши Західню Україну, польський окупант приступив негайно до «цивілізації», воєнними методами придушуючи всі прояви визвольних змагань. Гасло «горе переможеним» було його гаслом дня. В загальному поході «на знищення Руси» важливу роль відіграла шкільна політика. Польський уряд взявся щиро працювати над знищенням українського шкільництва. Що це знищення освіти широких народніх мас—тим ні трохи не журився польський уряд. Це було йому на руку. На підбитому, ще гарячому від кривавих боїв трені непевно почували себе завойовники, не солодко їм спалося під загравами пожеж та вибухами саботажів. Терен Західньої України був під цей час одним революційним морем. В таких умовах польська буржуазія, попри всі інші засоби придушення революційного руху, вживає ще одного засобу—відбирає в мас освіти. Плян цей почали твердо проводити всі окупантські уряди, знищуючи українське шкільництво. Над темними, неосвіченими легше панувати. А виконувати чорні сезонні роботи на фабриках, при варстатах, на залізницях та панських ланах міг темний і неосвічений «гайдамака» (так звали польські капіталісти українського робітника й селянина). Здавалось занадто ризикованим допустити україн-

ських робітників на командні висоти індустрії. З самого початку звільнено майже всіх українських залізничників та кваліфікованих робітників у нафтовій промисловості. Нині по одинадцяти роках окупації завершують цю політику, звільняючи в першу чергу українців (у соляній промисловості в Стебнику 1930 року фабриканти звільнили всіх українців). Ця політика дещо стерла колоніальний колорит зі складу робітничої класи на Західній Україні; робітнича аристократія—це в своїй величезній більшості поляки, спроваджені з корінної Польщі; так розв'язали польські капіталісти питання кадрів з самого початку.

Не освіту, а нищення освіти принесла польська окупація. Та не дарма польська панівна класа виховувалася в єзуїтських школах. Нещадно ліквідуючи українське шкільництво, вона й на хвилину не переставала вигукувати гуманні фрази про рівність та братерство. Робила вона це не так на «експорт», як для збаламучення й ошуканства мас. Польська буржуазія, щоб зміцнити базу свого панування, взяла з самого початку курс на притягнення до себе капіталістичної верхівки українського народу, передусім куркулів, поміщиків і попів. Тому вона чинила їм деякі поступки, намагаючись це піднести на п'єдестал рівності й братерства двох народів.

Такою жоступкою був шкільний плебісцит 1924 року. На підставі шкільного закону, в кожній громаді, де менш 25% людности домагатиметься польської школи, може бути засновано українську школу.

Почався шкільний плебісцит. Широкі маси трудящих, відразу перетворили його на масову революційну боротьбу за відновлення української школи. Не зважаючи на терор і репресії польської влади, до шкільної ради було подано більше 300.000 домагань за українську школу. Ця масова боротьба зірвала маску буржуазної лицемірності. Після плебісциту трудящі маси зайвий раз переконалися, що свого частинного домагання, української школи їм не дасться вибороти під польською владою. Число українських шкіл після плебісциту впало катастрофічно.

1919-20 року було на Зах. Україні близько	3500	укршкіл
1924-25 „ „ „ „ „	1.085	„
1925-26 „ „ „ „ „	925	„
1930-31 „ „ „ „ „	650	„

Ці цифри говорять за себе. Польська буржуазія, щоб зробити українських трудящих народом неграмотних ідіотів, погноєм для своїх хижацьких інтервенційних плянів, безправ'єм нищила і ліквідувала українські школи. Мінялися буржуазні уряди в Польщі, мінялися міністри освіти та поліції, а шкільна політика була одна і та сама.

В цей час, коли в Польщі завершено в основному ліквідацію українського шкільництва, на Радянській Україні завершено українізацію шкільництва, забезпечуючи при тому російську, єврейську та інші нацменшості школами на рідній мові. 1915 року за царату було 19.340 шкіл зрусифікованих, що вчили 1.663.000 дітей. 1930 року є вже 25.180 шкіл, що вчать 3.500 тисяч дітей. З загального числа народніх шкіл 1930 року було на Україні 20.506 українських, 1.342 російських, 4.815 єврейських (подаю за статтею Гірчака в журналі «Західня Україна»). Це показники, що яскраво характеризують пролетарський спосіб розв'язати національне питання.

В фашистівській Польщі ліквідація українського шкільництва в основному завершена. Число українських шкіл впало до 15% колишнього числа. На місце українських шкіл засновано польські, або утравістичні (двомовні) школи. Таких утравістичних шкіл є біля 1700. Решта—польські.

Що ж таке утравістичні школи? На думку польської фашистівської влади, це—прекрасний спосіб виховувати лояльних громадян; «з уваги на одноцілість шкільної політики», пише видатний польський публіцист, (Корнецький, «Шкільництво національних меншостей»), «сойм 1924 року визнав за найкращий спосіб введення школи, що в ній буде виховуватись молоде покоління без різниці національності». Що це таке «одноцілість шкільної політики»? Не важко домислитися. Це польонізація шкільництва це політика винародовлення, щоб Західню Україну назавжди закріпити в кайданах окупації. В цих польонізаційних плянах поставлено ставку на польонізацію насамперед дітвори через школи. Діти, на думку уряду, це найпридатніший матеріал, щоб їх у школах переробляти на ренегатів. Тому ж і ідеалом школи, з уваги на «одноцілість» шкільної політики, є чисто польська школа, що в ній не було б чути й слова українського. Першим кроком до такого ідеалу є саме утравістична школа. Українську школу перетворюють на утравістичну, в якій ще вчать деякі предмети по-українському, а інші—по-польському. З часом з українських предметів залишається тільки спомин і тільки читати й писати навчаються по-українському. Такі утравістичні школи вже мало чим різняться від суто польських.

Ідеалу цього дійшла вже більшість шкіл на Західній Україні—це суто польські школи. Це найближча майбутність всього шкільництва. (В суто польській школі по-українськи не вчать навіть читати й писати). Вже тепер є на Західній Україні цілі округи суцільної польонізації, де нема жодної української школи. Такими округами суцільної польонізації є Холмищина й ціла Волинь. «Згідно з цифрами»,—признається пан Волинський воевода Юзефський, «слід ствердити, що на 1200 народніх шкіл на Волині маємо 40% чисто польських шкіл, 30% польських шкіл, де вчать української мови, і 30% утравістичних шкіл». (Інтерв'ю пана воеводи з «Віленським Словом»).

Насправді досягнення п. воеводи значно більші. Шкільні округи суцільної польонізації це недалеко майбутність цілої Західньої України. Досягнення польонізації не далися польській буржуазії без гострої класової боротьби. Навколо шкіл розгорілась боротьба, частина тієї великої боротьби, що її ведуть трудящі маси за своє визволення. Проти себе в цій боротьбі мають західньо-українські робітники й селяни не тільки польського окупанта, що нещадно нищить українське шкільництво, але й його спільника—українську буржуазію, що намагається поширити в масах ілюзацій наче б то не революційною боротьбою, а лояльністю до польського уряду й під владою фашистівської Польщі можна розв'язати шкільне питання. Гасло для ундо-радикалів є культурно-національна автономія та «позитивна праця» в читальнях, кооперативних і інших культосвітніх установах. Мета цієї ундо-радикальної культурної автономії зводиться насамперед до того, щоб втягнути маси до будівництва фашистівської Польщі, поширюючи культурно-автономістичні ілюзії. Та ще з одною метою робиться це.

Цим хочеться посіяти національну ворожнечу в трудящих масах і цим способом розбити їх класову солідарність. Робиться це тоді, коли українська буржуазія стала явним співником польської окупації як у визиску та гніті трудящих, так і в готуванні збройного походу на Київ.

Який баянс цієї боротьби по дванадцяти роках? Чи досяг польський окупант успіхів у шкільній справі? Так, коли розуміти під успіхами саме число спольонізованих шкіл. Ні, тисячу разів ні, коли під успіхами розуміти здійснення «пацифікації Західної України». Польська буржуазія, маючи в своїх руках владу, весь апарат гніту та поневолення, спольонізувала школи; та спольонізувати народні маси, скаструвати їх боротьбу проти польської окупації їй ніяк не вдалось. Наслідки протилежні. Революційна боротьба трудящих набирає нечуваного дотепер розмаху. Трудящі маси зрозуміли, що розв'язки важливих для них питань не можна досягти в межах капіталістичної Польщі і, всупереч ундо-радикалам та увоївським ¹⁾ войовничим фашистам, маси стають на шлях революційного вирішення шкільного питання. Еволюція боротьби від шкільного плебісциту до підпалів і партизанщини—ось показники цих «великих досягнень» шкільної політики польського уряду. А це показник її банкрутства. Це банкрутство бачать і розумніші з буржуазних політиків, та, бачучи це через буржуазні окуляри, вони багато недо-бачають, вони ще вірять у свою перемогу. «Отже, що ж»,—питає відомий польський політик ²⁾,—«вічна боротьба на креслах за перевагу польської цивілізації над непольськими націями? Так, боротьба; чи вічна—не знаю, але довга і безперервна. Хто хоче поступу, мусить боротись на національно-мішаних окраїнах за перемогу вищої, шляхетнішої цивілізації». Що це за «вища шляхетніша цивілізація», що в її ім'я нищать українське шкільництво, вбивають і тортурують по тюрмах Луцька і Львова тисячі людей, розгромлюючи кожний прояв боротьби? Хай говорять факти.

Шкільна програма, «шляхетнішої культури», що її так вихваляють панове Грабський та інші фашистівські ступайки, це програма ліквідації освіти широких народніх мас. Народні школи—це не осередки освіти, а темноти. Чи можна назвати наукою історії історичні байки про Кракуса, Ванду та добрих королів? Чи природознавство це—релігійні ідіотизми про шість днів створення світу? Чи школу, відірвану від виробництва, що не дбає про кадри для індустрії та поступу, а тільки про виховання воєнних кадрів, школу ідеалістичних теревенів та релігійної практики, ³⁾ школу польонізації та винародовлення можна називати школою освіти для народу?

Ні. Закінчивши таку школу, молодь не багато знає корисного для себе.

Відповідно до шкільної програми дібрано підручники і вчителів. На кожній сторінці шкільного підручника порозписувано дітям, що вони повинні «любити свою батьківщину», а «наша батьківщина називається «Жеч Посполіта Польска» і т. інш. Все це на те, щоб дітей не тільки привчати по-поль-

¹⁾ УВО—Українська Військова Організація. Об'єднання західньо-українських фашистів.

²⁾ Ст. Грабський—проводир всепольських народовців, кілька разів міністер освіти; «Креси» (цикл статтів).

³⁾ Наука в школі починається й кінчається молитвою. Крім того, застосовано примусове виконання всляких релігійних забобів—сповідь перед попом тощо.

ському говорити, писати, але й зробити з них польських патріотів. Особливо пильно проводиться польонізація близько кордонів Радянського Союзу з тим розархунком, щоб відрізати Західню Україну від Радянської України смугою спольонізованих районів.

Польонізація Народнього шкільництва має яскраво інтервенційний характер, бо народні школи мають виховати основні кадри для фашистських армій, що вже в найближчому часі мають піти проти Радянського Союзу. На кожній годині навчає вчитель і піп дітей, що за східними кордонами Польщі—«дикий більшовик катує і мордує чесних людей, переслідуючи церкву і бога», Радянський Союз це «царство антихриста», більшовики—«висланці самого пекла» (цитати з одного дитячого релігійного журналу).

Щоб здійснити свою шкільну програму, влада старанно добирала вчительських кадрів з позбавлених всяких людських почувань садистів. Кожного вільнодумного вчителя, кожного підозрілого в протидержавних думках, особливо українців, усувається з вчительських посад або переноситься на другу посаду. Робиться це на підставі закону, що дозволяє без мотивів перенести вчителя з посади на посаду, або усувати з праці, коли цього вимагає «добро школи». Звичайно, що це добро школи—мілітаризація й польонізація шкільництва. Отже, на Західній Україні народній вчитель, як працював, поляк.

Показником розкладу і здичавіння «шляхетнішої» польської культури є зростання неписьменності. У столітті електрики і сталі—поворотна хвиля неписьменності.

В Варшаві на 31.000 дітей робітників від 10 до 14 років до вечірніх шкіл 1931 року ходило тільки 9.500. Так у Варшаві, столиці Польщі, а як на провінції, як по селах та окупованих землях, про це мовчить фашистська статистика. На ділі хвиля неписьменності заливає Польщу. Нужда, що всевладно панує в робітничих бараках і під селянським стріхами, не дозволяє на «розкіш» науки. Коли в хаті нема хліба, не в голові видавати гроші на папір та книжки. Фашистські газети подають, що навіть споживання соли (відносно дуже дешевої) зменшилося на кілька відсотків.

Польська фашистська влада поклала собі за мету, «за пункт гонору», в короткому часі перетворити українців Західньої України на щирих поляків. Та польонізувати не вдається. Єдине, що вдається—це поширення неписьменності. Дитина все, чого навчилася чужою мовою в польській школі, забуває. Забуває навіть читати й писати, а по-українськи не навчилася. Нарешті сама влада, скорочуючи видатки на народню освіту, скорочує число шкіл, хоч число дітей шкільного віку весь час наростає. За один 1931 рік 169 тисяч дітей доросте шкільного віку і їх треба буде післати до школи. У відповідь на це польський уряд скоротив освітній бюджет на 5,4% рівняючи до 1930 року. Число дітей не охоплених школами зростає. Наводимо повністю такий уривок з соціально-фашистського «Дзєннік Людови» з 14-III-31 року. «Одержуємо відомості, що в Добромільському повіті вже 1930-31 року не прийнято до шкіл 150 дітей, а в 16 школах повіту Рудки 520 дітей, а в 16 школах повіту Тарнобже 268, в Жовківському повіті в с. Бутини не прийнято до школи 124 чол., в Ніклінцях 125, в Скавожні

120, а в інших селах цього повіту аж 1022 дітей». Майже всі повіти ви-числені соціально-фашистською газетою, це західно-українські повіти.

Так у капіталістичній Польщі.

В цей самий час в СРСР, країні соціалістичної системи пролетаріат разом з трудящим селянством заходжується до остаточної ліквідації неписьменности, цієї проклятої спадщини царату.

Р о к и	Охоплено навчанням на радянській-Україні			
	1927-28	1928-29	1929-30	1931 за планом
Охоплено навчанням				
неписьмених	305.546	407.000	2.274.337	2.876.176
малописьмених	45.000	553.000	500.000	1.843.000
Р а з о м	350.546	960.000	2.774.332	4.719.644
У відсотках	100%	228%	791%	1346%

(За матеріалами XII з'їзду Рад „Два роки“).

Це факти. Вони ясно і недвозначно кажуть, що тільки в умовах диктатури пролетаріату можлива широка освіта трудящих мас. Ці факти щент розбивають соціально-фашистське гасло «через освіту до соціалізму», що ним намагаються соціально-фашисти відтягти робітників і всі трудящі маси від боротьби за пролетарську революцію.

Картина західно-українського народнього шкільництва була би неповна, коли б не згадати про методи навчання. Якщо в Радянському Союзі наука тісно пов'язана з виробництвом, якщо в Радянському Союзі запроваджують найпоступовіші методи навчання, в капіталістичній Польщі всевладно панують ідеалізм і схоластика. Західно-українські школи, де підібрано кадри вчителів дегенератів, це місця садистичних оргій, биття, лапасів, витончених тілесних і моральних знущань, де вчитель намагається наломати дитину до фашистської мети. В пригоді вчителеві є діти куркулів, яких не б'ють, а ставиться за зразок. Бідноту за найменший протест, за найменший опір катують немилосердно. Ось кілька прикладів: «у с. Добрівлянах—Дрогобицького повіту, вчитель побив до крові дитину за те, що вона не визнавала бога. В Довгомостиськах управитель школи пан Войнцек б'є дітей куди попало, а його слідом ступає дегенератка-вчителька Белзівена. Учитель Пудзевич в Дрогобичі побив до утрати притомности учня семикласної школи. В Веклинцях (повіт Жовква) учитель Цукерверкер б'є дітей за те, що не хочуть вчитися польських окупаційних пісень (Не дами земі, сконд наш руд», «Єще польска не згінела», «Боже, польскен ствожил» і т. інш.) 7 жовтня 1930 року побив він тяжко дитину Яцка Левака за те, що не вивчив польської пісні; дитина на другий день померла». (Матеріали з посольської інтерпеляції УПР).

Реєстр дитячих жертв «високої шляхетної польської культури» можна продовжувати без кінця, бо це ціла система. Та вже цього досить для ілюстрації, яка страва та якими культурними методами подається українським дітям у польських школах.

Цим закінчуємо наш перший лист. В ньому виклали ми лише загальну ситуацію, в якій перебуває українське шкільництво під Польщею, але не змалювали повно тої героїчної боротьби, що її провадять західно-українські трудящі маси поспіль з трудящими масами Польщі проти колоніальної політики польського імперіалізму. Докладніш про це розповімо в нашому другому листі.

БЕЗ КЕРМА І БЕЗ ВІТРИЛ

Про масову художню бібліотеку ДВОУ—ЛІМ'у ¹⁾

Творення пролетарської культури, як складової частини всього соціалістичного будівництва, є загально-пролетарська справа.

Соціалістичне будівництво, культурна революція ставлять у шерехи будівників її пролетаріят та найширші кола трудящих.

Природньо, що постає проблема використання старої спадщини (культурної) для будівництва нової, пролетарської культури.

Що саме брати і як його використовувати—ось питання, над якими, очевидно, найменше думали редактори, коментатори і видавці «Масової художньої бібліотеки» (тої власне частини, що складає «бібліотеку класиків»).

Що це справа надзвичайної ваги, що поставитись до неї слід було як найсерйозніше—годі й говорити. Чітко зформульовані ці завдання в програмі комуністичної партії: «Рівно ж треба одчинити і зробити приступними для трудящих усі скарби мистецтва, утворені на основі експлуатації їхньої праці і що досі були у виключному розпорядженні експлуататорів».

Дарма, що буржуазна наука у відповідь на це закликала «заховати в пісок скарби Геліуса», бо нікому, ніби, їх використовувати (М. Зеров). Партія в душі чітких Ленінових настановлень проводить політику критичного використання цієї спадщини, цих скарбів трудящими, що хоч і створили базу для цих скарбів своєю працею, але в умовах буржуазно-капіталістичного суспільства не могли до них досягнути.

Ці нагадування «загально відомих» настановлень набувають, однак, особливої гостроти й актуальності, коли ми почнемо розглядати названі видання.

¹⁾ Подаємо список класиків, виданих ЛІМ'ом:

1. І. Котляревський. «Наталка-Полтавка». З передмовою П. Петренка.
 2. Г. Квітка-Основ'яненко. «Сердешна Оксана». Повість. З передмовою П. Петренка.
 3. Леся Українка. «Вибрана лірика». Вибір, примітки і передмова П. Бульбаниюка.
 4. В. Винниченко. «Заробітчанські оповідання». З передмовою М. Матіяша.
 5. В. Винниченко. «Талісман». З передмовою Зікєєва.
 6. І. Франко. «Вівчар. Ріпник. Полуїка». З передмовою Р. Шевченка.
 7. М. Коцюбинський. «На камені». З передмовою А. Шамрая.
 8. С. Васильченко. «З дитячих вражіннь». Передмова В. Державіна.
 9. С. Васильченко. «Під школою». Передмова В. Державіна.
 10. С. Васильченко. «Мужицька арифметика». Передмова М. Недужої.
 11. С. Васильченко. «Талант» і інші оповідання. Передмова М. Недужої.
 12. М. Яцків. «Зразки творчости». Вступна стаття Ст. Винниченка.
- Застерігаємо, що названими книжками список класиків, виданих у масовій, художній бібліотеці ЛІМ'у—далеко не вичерпується. Вже зараз їх вийшло з друку близько 50. а весь список, покищо, розрахований на 100 видань.
- Наше кількісне обмеження 12 виданнями обумовлене розмірами журнального огляду, а добір назв головню, наявністю їх на книжковому ринку.

● Почнемо з славнозвісної «Наталки Полтавки»—«української опери на 2 дії», як зазначено в заголовку.

Хто це надумав двадцятитисячним тиражем просунути «Полтавку» в маси? Чи не в порядку боротьби з «малоросійщиною» в наших сільських драмгуртках?

Правда, коментатор цієї «опери на 2 дії» заохочуючи читачів і вихваляючи її, заявляє, що вона й тепер ще «викликає аплодисменти». Отже, назустріч «соціалістичному замовленню» видавництво й сипнуло десятками тисяч примірників.

Як же оцінює «Наталку Полтавку» і її автора П. Петренко—автор передмови?

Починає він із дворянства доби Котляревського, цитуючи якусь невідому дослідницю, не називаючи навіть її прізвища. «Родина Котляревських належала до тієї нещасної проміжної групи, яка весь час *дрижала за свою привілейованість, не беручи з неї нічого*, ¹⁾ крім особистої волі... За того переступного стану, в якому жило українське дворянство серед неусталених хаотичних відносин, такі випадки були звичайнісенькими». («Дослідниця» має на увазі випадки, коли людей, що попадали до ревізії, не дворян, звичайно, дарували поміщикам).

З цього логічний висновок для «нещасного» дворянства: коли не хочеш бути подарованим якомусь поміщикові—ставай сам якнайшвидше зубром. Отже, українське дворянство боролось лише за свою «особисту волю». Ці симпатії різних «дослідниць» до українського дворянства автор передмови цілком поділяє, бо інакше він не цитував би їх, як незаперечені аргументи.

І хоч «р. 1838 письменник (Котляревський) помер, відпустивши на волю кількох кріпаків», але «дворянство це коштувало немало зусиль і жертв його носіям» (4 стор.). Зауважимо, що мова йде не про «зусилля і жертви» Котляревського, а всього українського дворянства.

Вже з такої оцінки класової приналежності Котляревського та українського дворянства взагалі, можна зробити певні висновки про методологічний підхід Петренка. Зняти класову боротьбу розтлумачувати класові суперечності початку ХІХ ст., як суперечності тільки в межах дворянства, показати «горьовану» долю українського дворянства—чим не буржуазно-ефремівська характеристика? Де ж кріпаки?—запитає читач. Їх у Петренка немає, і взагалі *найгірше жилося тоді дворянству*—стверджує він ідучи за різними «дослідницями».

Не дивно ж, що найпринциповіше питання про світогляд Котляревського Петренко робить спроби обійти. «Взагалі ж треба сказати, що визначити світогляд автора «Полтавки», його політичні переконання дуже трудно, бо цікавих з цього погляду листів його, признаць чи спогадів сучасників ми майже не маємо, художні ж твори письменника не завжди можуть правити за надійне джерело, на підставі якого можна дійти правдивих висновків у цьому складному питанні» (7 стор.).

¹⁾ Підкреслення скрізь моє—Ів. Юр.

Такий ультра-біографізм дозволяє Петренкові ігнорувати творчість письменника, у визначенні його (письменникового) світогляду, а натомість посилається на різні, хоч часом і досить непевні, «свідчення сучасників». Рецензент 1846 р. для Петренка, очевидно, сказав про п'єсу усе і тому доводиться лише процитувати.

Він охоче наводить ці «джерела», дарма, що вони заперечують одно одне.

«П'єса мила, идет и будет идти, пока останется в Украине хоть один звук малорусского наречия». «Ни одна повесть, ни одно какое нибудь сочинение до сих пор не пришлось так по душе малороссиянам, как «Наталка Полтавка»; сотни списков ее ходят еще и теперь по всей Малороссии»...

Нехай «малороссіяне» 1846 р. не могли соціологічно пояснити цей успіх то може автор передмови (людина ХХ стор., за його визначенням) з погляду саме цього ХХ сторіччя оцінить «Полтавку». Ні. Очевидно, краще за рецензента «Северной пчелы» за 1839 р. не скажеш. До нього й апелює Петренко: «Главное достоинство этой оперы заключается не в содержании, но в прекрасном, чистом языке, характеристике главных действующих лиц, особенно самой малороссийской дивчины, и в милом простодушии которым проникнута пьеса». Ось чому виходить «Н. Полтавка» зробилася любимой народной пьесой украинцев» (стор. 15).

Давши цілком формалістичну оцінку п'єси, оминувши її соціальну суть, автор передмови не тільки не критикує «малоросійщини», «просвітянства» в українському театрі, а навпаки, рекомендує «Полтавку» до постанови ще й сьогодні. І справді, «праматір нашої нової драми бачили і далекий Ленінград, і ще далші Зелений Клин та Канада, і багато інших закутків земної кулі, де тільки є більш-менш значні оселі українців, не кажучи вже за Україну, де нема, мабуть, села чи слободи, які б не бачили на своїй сцені «Полтавки». Батато води утекло по першій виставі наданої нижче п'єси на зміну тому поколінню (!) глядачів, які заповнювали театр, коли там ішла «опера» Котляревського, прийшли нові покоління (!!) з новими естетичними уподобаннями (і тільки?—Ів. Юр.), але в невибагливого глядача, який іде до театру, щоб дістати там легку розвагу, твір цей викликав, а подекуди ще й тепер викликає, аплодисменти» (21 стор.).

Що це за «позаісторична» категорія «невибагливого» глядача—відомо самому Петренкові. Як розшифрувати «тодішнє покоління» глядачів і «нове», так само невідомо. Доречі: наведена цитата є останній абзац з передмови і очевидно мусить правити за авторові висновки.

Другий раз довелося перестраждати, спочатку до кінця, Квітчиній «сердешній Оксані», коли до неї взявся писати передмову той же Петренко.

Висловивши жаль з приводу недовгої діяльності Квітки «на ниві українського письменства», автор передмови продовжує в тому ж дусі, «сприйнявши не лише термінологію Єфремова, а й його методологію.

Будь-що-будь, Петренкові хочеться провести паралелю поміж Квіткою та... Шевченком (мета звичайно, зрозуміла: затушувати класову боротьбу в літературі, оскільки такий трюк дозволяє зробити формалістичні зіставлення).

У методології Петренка переплутались не лише Квітка з Шевченком

(«Сердешна Оксана» й «Катерина»), а й Боратинський зі своєю «Едою» та Суходольський із «Емілією».

Для того, щоб ще тісніше зв'язати Шевченка з Квіткою, автор наводить навіть уривок з листа Квітки до Шевченка («Списав і я «Сердешну Оксану» от точнісінько, як і ваша «Катерина»).

І хоч Петренко зауважує, що Квітка помиляється, що «Сердешна Оксана» все ж таки не те, що «Катерина», для автора передмови залишається ще один вихід: прирівняти «Сердешну Оксану» до чогось так, щоб усі переваги залишились за Квіткою.

Так дальша аналіза повісти й побудована на зіставленні з Річардсоновою «Клярисою Гарло».

«Дидактичне спрямування повісті визначило в основних рисах і характер героїні, первообразів якої треба шукати не так в українській дійсності кріпаччини, як у численних романах представників дидактичного сентименталізму» (Річардсон, Гольдсміт та інші)—16 стор.

Ось де за Петренком треба шукати причин реакційности в світогляді Квітки. Не поміщицьке буття, виходить, «винне», а сентиментальні романи.

Почавши проводити аналогію поміж згаданим Річардсоновим романом та повістю Квітки, Петренко всі переваги віддає, безумовно, Квітці. Тут і «стислість викладу, що вигідно позначилась на остаточній дійсності повісти», і «простота викладу» тощо.

Закінчується передмова досить категоричним «присудом» Річардсонові і повнотою «амністії» Квітці.

«Тут же (у мистецьких спрямуваннях—Ів. Юр.) треба шукати й відгадки того успіху, що випав на долю «Сердешної Оксани», тоді як твори Річардсонові читали лише літературознавці, які з професійного обов'язку мусять читати все, що вийшло з-під пера письменників усіх часів, країн і народів» (21 стор.).

Крім формалізму, в цій цитаті треба відзначити тенденцію перекрутити історичні факти, зокрема з вигаданим неуспіхом творів Річардсона, бо хіба не відомі Петренкові такі факти? «Незабаром після виходу в світ Річардсонового роману «Помела» одному мандрівникові, який заїхав до глухого англійського села, довелося побачити в кузні коло ковадла юрбу селян, що захоплено слухали читання «Помели». Коли в кінці виявилось, що добродійство взяло гору й Помела стала примірною дружиною, юрба з криком «ура» вибігла на вулицю, деякі зізлізали аж на дзвіницю й задзвонили в усі дзвони» (Корш і Кірпічніков. «Історія літератури», т. III).

До речі нагадаємо, що взяті ці факти з книжки П. Петренка¹⁾, так що йому вони були відомі, і в своїй книзі він не тільки не заперечує їх, а посилається, як на авторитетні свідчення.

На тій же сторінці своєї книжки зовсім інше каже Петренко про Річардсонові романи «Той славетний у 18 сторіччі Річардсонів роман «Помела», читати який збирались мало не цілі міста, з неймовірним, як на наш

¹⁾ П. Петренко. „Марксівська метода в літературознавстві“. Книгоспілка Стор. 89.

час. душевним трепетом слідували, за пригодами й переживаннями героїні» (89 стор.).

Чи слід дивуватись, що «історик» літератури Петренко пересмикує історичні факти, коли вони не вкладаються в його концепцію? Чи дивно, що твори Квітки «монархіста, руського патріота і прихильника кріпацтва, типового зубра, автора цареславних і княжеславних агіток» (В. Коряк), в очах Петренка мають усі переваги перед творами Річардсона, перед представником нової літератури, що виступила, як заперечення мистецтва февдально аристократичного, поміщицького, носієм якого була середня й дрібна буржуазія, що піднімалась»¹⁾.

«Вибрана лірика» Лесі Українки має передмову й примітки П. Бульбанюка. Де ж Бульбанюк знайшов ключа до розв'язання питання про поезію Л. Українки? Такого ключа автор передмови знайшов дуже швидко в розвідці... Зерова і спішить продемонструвати свій убогий винахід перед масовим читачем.

Поезію Лесі Українки Бульбанюк виводить з тодішнього «літературного» оточення. «На українських поетах того періоду лежить, як дехто з критиків висловлюється, тінь геніальної поезії Шевченка. Та й самі поети цієї пори (далі автор передмови говорить словами Зерова—Ів. Юр.) «уважають головним своїм завданням заступити свого померлого корифея українській читацькій громаді».

За Бульбанюковими поясненнями так на цю стежку стали і Куліш, і Щоголів, і Руданський, і Старицький, і Леся Українка» і багато інших.

Виходить, що вся українська поезія пошевченківської пори, як того забажалося Зерову, продовжує поезію Шевченка єдиним хором, без ніяких класових відмін і боротьби.

Бульбанюк узявся за невдячну роботу: просувати в маси разом з поезією Лесі Українки буржуазні погляди М. Зерова. Ось зразок «популяризації» зеровських поглядів: «кожний з перерахованих авторів у межах сил своїх виконував на себе взятий обов'язок (заступити Шевченка—Ів. Юр.), тому творчий шлях їх не був однаковий» (8 стор.).

Автора передмови не турбує ніяк те, що справа тут зовсім не в «силах», а що розбіжність класових позицій кожного з поетів зробила й відмінним його поетичний шлях.

Як, наприклад, розумів це продовження, заступництво Шевченкової творчості буржуа Куліш? Чи міг продовжувати цю творчість естет-парнас-співець Щоголів з антигромадськими клерикальними мотивами?²⁾

Нідочого звичайно в масовому виданні ретельно зібрані підрахунки (Б. Якубського) про те, що амфібрахію маємо—14, анапесту—15, ямбу різностопового—65 і т. д. (значення цих термінів у примітках не з'ясовано).

Поза шкідливою схемою Зерова натрапляємо на неприпустимі політичні

¹⁾ В. М. Фріче.—„Очерк развития западных литератур“. Вид. Комакад, 1931, стор. 98.

²⁾ Коли вже П. Бульбанюк так наполягає на це „Заступництво“, то щодо Щоголіва, цікаво нагадати дещо з його передмови (Щоголіва) до Слобожанщини: „Я бажаю щоб її без огиди тримали вивченими руками—і освічена людина, і вихований юнак і добродійний бурсак, і статечний хуторянин, і мрійник поетичний, і добра гімназистка“, тут же він категорично висловлюється про читачів „нижнього соціального кола, що мають „смердячі дьотем і горілкою руки“ і для яких його книжка взагалі „Китайська грамота“.

перекручення. Так, наприклад, кажучи про вплив на Лесю Українку Драгоманова, П. Бульбанюк погляди Драгоманова і в передмові, і в примітці, трактує зовсім неправильно.

Він пише так. «Ясно, звідки йшли ці нові подуви, ці енергійні гострі протестом проти пасивного квиління, ідеали—їх навів Драгоманов, що дав генеральний бій народникам» (25 стор.).

У спеціальній примітці зазначено, що Драгоманов хоч і «був ще далекий від розуміння клясової боротьби», але перед нами виростає він як космополіт, європеїст, прудоновець, ворог вузького націоналізму й просвітництва, борець за загально-людську змістом і національну формою культуру, борець за право кожної нації на самовизначення».

Зіставимо цю Бульбанюкову характеристику з характеристикою Драгоманова, даною від Леніна. Ось характеристика, де Ленін кваліфікує цього «українського мешанина Драгоманова, который выражал точку зрения крестьянина, настолько еще дикого, сонного, приросшего к своей куче навоза, что из-за законной ненависти к польскому попу он не мог понять значения борьбы этих попов для всероссийской демократии. Драгоманов вполне заслужил восторженные поцелуи, которыми впоследствии награждал его ставший уже национал-либералом г. П. Б. Струве»¹⁾.

І даремно зовсім П. Бульбанюк зробив із Драгоманова «універсального» борця, особливо за право кожної нації на самовизначення. Ясно, що Ленін саме за цей «вузький націоналізм», проти Польщі зокрема, і критикує жорстоко Драгоманова.

■ Передмова М. Матяша до «Заробітчанських оповідань» В. Винниченка витримана в дусі «ортодоксального» формалізму.

З 14 сторінок своєї передмови автор цілих 10 сторінок відвів для формальної аналізи. Тому схема його передмови така:

1. «Винниченко чудово вміє намалювати портрет цілого колективу» (для ілюстрації цієї тези подані приклади (7 стор.).

2. «Уміє також Винниченко показати масу в діях, рухах, у динаміці...» (знову численні ілюстрації).

3. «Винниченко—великий майстер намалювати індивідуальний портрет» (8 стор.)—підтвердження прикладами.

4. «Крім цього, слід відзначити цілу низку інших формальних прийомів».

На цьому автор передмови не вгамовується і переходить до лексики (9 стор.) й синтакси, до прийому «сталізації» і, як висновок, М. Матяш кінчає: «підводячи підсумки всьому попередньому, можна сказати, що оповідання Винниченка... становлять помітне явище в українській літературі» (15 стор.).

Чим же помітне це «явище» і хіба це мусив доводити автор передмови в масовому виданні, аргументуючи сурядним і підрядним принципом у побудові речень?

Виходить тоді, що й ті три сторінки вступні, де він говорить про соціальне значення цих оповідань, подані так, для «звичаю», бо з висновками цей виступ і з усією аналізою нічим не пов'язаний.

¹⁾ В. Ленин. Собрание сочинений. т. XIX, стор. 132.

Такого формалістичного трактування творчості Винниченка не побавлена й передмова до «Талісману», що належить перу Т. Зикєєва. Переказавши дещо про ідеологію Винниченка, автор передмови все ж більшу її частину відводить знову ж таки для опису мотивів динамічних і статичних: пейзажу, портрету, засобів антитези, контрасту, своєрідності мови тощо.

Як момент надзвичайної ваги, фіксується, що хмари у Винниченка вже не «чорні» а «холодні», небо в нього «похоже на перекинуту миску з кислим молоком» і т. д.

Про це треба говорити саме тому, що не лише ці два автори, що працювали над Винниченком, а майже більшість їх так своєрідно розуміє «другий акт» матеріялістичної критики, як формалістичні вправи над категоріями з підручника Томашевського (засвоєними по-учнівськи) і вони не журяться з того, що це не пов'язано з соціальною характеристикою, а йде всупереч їй.

Проте і в першій частині маємо нечітку, суперечливу характеристику творчості Винниченка.

Коли на стор. 4 маємо в основному правильну характеристику політичного й творчого шляху Винниченка, коли там підкреслено, що він *ніколи* не розумів завдань пролетаріату, то сторінкою далі автор уже говорить про «хитання поміж пролетарською революцією та українською націоналістичною контрреволюцією, про «період його найближчого наближення до марксизму» тощо.

Як відомо, сам Винниченко пояснював усі ці хитання «лише як маневри, як тактичні засоби». «У своїй брошурі останніх часів... він розтовмачує цьому таборові з еміграції, що його непослідовність і круті повороти—це, мовляв, цілком дозволена тактика, основна ж його засада лишається непорушно.

Ясно, що засада ця—націоналізм... І справді, носитися з цією писаною торбою націоналізму, пробуючи її чіпляти і на гетьманську булаву, і на петлюрівського тризуба, і на радянського серпа й молота і лишитися на рещті з нею на самоті, на вигнанні—ця роля нашого Дон-Кіхота гідна всякого співчуття» (А. Річицький. «Винниченко». Укр. Роб., стор. 30).

● В передмові Р. Шевченка до оповідань Франка, крім тверджень про те, що Драгоманов проводив широку соціалістичну пропаганду (не вказавши на прудонівський характер цього соціалізму) маємо просто викривлення справжньої суті творчості Франка. Його оповідання «Вівчар» Шевченко тлумачить масовому читачеві так: «Давши в цьому оповіданні психологічний образ наймита селянина в процесі його пролетаризації, Франко не вболіває за старим патріархальним життям, не ідеалізує цього життя, як то маємо в письменників-народників, бо він, як представник молодішої генерації, добре розуміє історично-поступову роль капіталізму, як неминучого етапу, що його має пройти суспільство на шляху свого розвитку. Тай то в пролетаризації селянства він вбачає не якесь страхіття, а навпаки, певний позитивний момент, що дасть змогу в майбутньому дійти кращого вільнішого життя» (8 стор.).

Правильно Франка протиставлено народництву, що вміло повернути від «сучасности» краще до «лиха давнього» (Мирний).

Але для чого причісується Франка під меншовицько-ліквідаторську «гребінку» і доводиться, що в пролетаризації селянства він бачив лише «позитивний момент» і не бачив «страхиття».

Читаць, прочитавши «Вівчара» й «Ріпника», побачить сам, що Франко надто далекий від того, щоб малювати ідилії на теми пролетаризації селянства в душі передмови Р. Шевченка.

Бо те, що капіталізм неминучий, не визначало для Франка—«каменяра соціалізму» й автора «Вічного революціонера» скласти зброю і йти до нього на послуги. Очевидно для того, щоб «У майбутньому дійти кращого вільнішого життя», мусіли і пролетаріят, і пролетаризоване селянство щось робити. Ось ця політична класова боротьба і випала з передмови.

Помітив автор передмови і ще одну своєрідну рису Франка. «Цікаво, що Франко ні схвалює, ні засуджує вчинки змальованих у своїм оповіданні постатей. Як пильний обсерватор, він нотує ці вчинки... Він не скаржиться, що капіталістичні відносини зруйнували старий патріархальний лад, зумовили моральний занепад ріпників—колишніх селян, а з пильністю наукового дослідника змальовує обставини, що породили і злидні, і моральний занепад цим, самим підкреслюючи класові протиріччя за нових соціально-економічних умов» (12 стор.).

Справді цікаво, як це можна підкреслювати класові протиріччя і як сторонньому обсерваторові не засуджувати чи не схвалювати вчинків своїх героїв—учасників класової боротьби?

Вражає в цій передмові ще й некритичне ставлення до натуралізму, зокрема до інтерпретації його в Золя («теорія експериментального роману», яку автор передмови стисло переказує).

Фізіологічності, обмеженості, світоглядної вузькості, копірського в побуті, дрібницях тощо—цих основних прикмет натуралізму він навіть не нагадує.

Накреслюючи спільні лінії у Золя та Франка, Р. Шевченко розбіжність їх помічає, між іншим, у тому, що «Франко недвозначно виходив з інтересів «робочої класи» в той час як «Золя не ставив собі за мету захищати робітника проти капіталіста чи навпаки...»

Відкіль ця «теорія надкласовості» Золя? Чи не від отого некритично сприяного натуралізму? Р. Шевченко добре засвоїв, що «література має бути такою ж поважною студією, як і всяка наука, тому і базуватись мусить на науковій основі»—(13 стор.).

Ясно лише одно. Захопившись теоріями натуралізму в інтерпретації її творців, автор не зміг визначити класових позицій Золя і поставив його «понад класами».

А. Шамрай у передмові до «На камені» М. Коцюбинського на 18 сторінках жодним словом не обмовився про соціальне значення цієї новели, трактуючи її формалістично, виводячи її взагалі з суто «літературних традицій» того часу.

Згадавши про Гамсуна, Стрінберга тощо і зіставляючи їх з Коцюбинським (усі вони «мешканці великого європейського міста» за А. Шамраєм) автор передмови відводить досить чільне місце в їхній творчості «проблемі природи, проблемі примітивного здорового життя» (7 стор.).

Далі виявляється, що ця проблема турбувала в свій час не лише «меш-

канців міста» ХХ ст., а й їхнього попередника Олеко—з «Цыган» Пушкіна. Жодної паралелі і пояснення крім того випадково киненого зауваження, що «письменники ХХ ст. мали більше підстав скаржитись на свої поповсані нерви, ніж романтики».

Виходить, що справа вся з'ясовується «нервами».

В новелі «На камені» А. Шамрая цікавить лише «природне, чисте, екзотичне» кохання. «Як прекрасно звучить остання репліка Фатьми з безмежною покірливістю голосу крови, що збуджує її, рабиню, східню жінку, порвати з законами країни, з заповідями релігії із фатальною рішучістю іти на голос інстинкту» (12 стор.).

За цим «голосом інстинкту» йде філософія на тему «людської події—що є лише визерунок на килимі природи». Ось чому письменник тут «об'єктивний» і т. д.

Для повнішої аргументації теорії про «прекрасне, екзотичне кохання» притягається авторитет «знаменитого скандинавського критика Брандеса». «Так, почти с объективной точностью, устанавливается здесь тесное взаимодействие между ландшафтными, климатическими, атмосферическими и душевными состояниями... С каким глубоким и острым трепетом чувствуют они корневые нити, связующие их с почвой, как весь внешний мир отражается на внутреннем там... где природа угнетает своими гигантскими размерами» (18 стор.).

Цією цитатою закінчується Шамраєва передмова, проте, цей ідеалізм Брандеса тільки вивершує ідеалістичну наскрізь передмову Шамрая. Зрозуміло, що буржуазна наука літературознавча у спробах підмітити соціальну трактовку «біологічного», «екзотичного» мусить шукати своїх авторитетів. Доводиться не гербувати навіть Брандесом.

❶ Ст. Винниченко у вступній статті до «зразків творчости» М. Яцкова хоч і не погоджується з народницькою оцінкою цього письменника і наводить зокрема думку про нього Єфремова, щоб відштовхнутися від нього (Єфремова), але в характеристиці Яцкова відійшов від такого освітлення не дуже далеко. Так, наприклад, соціальну цінність творів Яцкова він вбачає в тому, що вони «перейняті життєвою правдою», що вони (твори) повні «таких же сконденсованих думок і образів про злидні та лихо найменшого брата селянина» (17 стор.).

Протиставляючи Радянську Україну Західній Україні, що перебуває під фашистським режимом Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини, Ст. Винниченко так тлумачить соціальне й національне визначення на Рад. Україні. «І не дивно, що очі трудового люду всієї Західної України звернені сюди, де не тільки національні, а й усі (!) класові інтереси трудового люду поставлені на перший плян...» (4 стор.).

З такого формулювання можна зробити висновок, що автор передмови щось наплутав з «першим» пляном. Бо все ж класові інтереси в нього, хоч і поставлені поруч з національними, але, всупереч Леніновим настановам, вони у Ст. Винниченка, фактично на «другому пляні».

Пояснюючи зраду Яцкова і перехід до табору польського фашизму, автор передмови ніби жалкує за тим, що Яцкова тепер нема, нема як українського письменника і навіть, «як українця» (!).

Тим дивніше читати далі, що до цього в Яцкова спричинився саме «брак ясних і твердих соціальних поглядів». Отже автор передмови, схарактеризувавши символістів як «чистих естетів, антисупільників, ворогів громади», зовсім не подав соціального ґрунту символізму, оминув питання про його класову суть.

Досить наївно звучить «соціологічний еквівалент такого порядку: «Розуміється, що соціологічний еквівалент творчості символістів не високий, моральних чи соціальних, правдиво (!) розв'язаних проблем годі тут шукати» (22 стор.).

Але цей критерій «правдивого», «життєвої правди» тощо один з принципів у методології Винниченка.

І хоч згадує він про марксистську критику, що лише вона спроможна оцінити творчість Яцкова, але передмова Ст. Винниченка до цієї критики ніякого відношення не має.

С. Васильченкові, невідомо чому, найбільш пощастило в цій серії. Маємо аж 4 книжечки його оповідань. Цебто разом 80 тисяч примірників. Чому це якомога швидче просувають з класиків саме Васильченка? Хто добирає для цих видань найреакційніші оповідання? Чи редакторам невідома соціальна функція, прикладом, таких оповідань як «Басурмен» або «Мужицький ангел»?

В цьому ми сумніватися не можемо вже хоч би тому, що В. Державін у передмові до книжки «З дитячих вражень» сам вимушений був визнати, що оповідання «*пройнято релігійним, містичним сприйманням*», що таке сприймання «нічого спільного не має із здоровим підходом пролетарської дитини», що й сам Васильченко «лишається все ж у межах казково-релігійного світосприймання» (12 стор.).

І все ж вважають за потрібне подавати цю церковщину найгіршого гатунку. Отже, видання цих оповідань Васильченка обертається по суті на пропаганду нової форми релігії толстовського гатунку—без попів, церковщини, але ще загрозливішої форми. (Згадаймо Ленінову характеристику релігійних шукань Толстого).

Досить «оригінальне» мотивування появи цих оповідань маємо у В. Державіна. Механістично розірвавши оповідання на дві частини, він говорить навіть про ідеологію цих частин окремо. Коли наведена вже друга частина оповідання цілком ворожа, то перша частина «надзвичайно влучно показує цілковиту невідповідність релігійних забобон дитячій психіці з її жвавою безпосередністю (!) й щирістю» (11 стор.).

Вчинки героя оповідання В. Державін навіть називає «антирелігійною пропагандою».

Але не тільки це наговорив автор передмови. В нього ми довідуємось також про те, що «оцей бадьорий, радісний тон Васильченкових оповідань становить собою щось спільне з нашою молодого радянською літературою» (8 стор.). Тим часом, як марксистська критика правильно визначила творчість Васильченка, «як ознаку кінця буржуазної літератури, її епігонство».

Просвітянство Васильченка, його націоналістичну тенденційність, реакційність його творчості В. Державін за всяку ціну намагається затушувати. «Але знаючи всю творчість Васильченкову в цілому, не доводиться за-

кидати йому реакційного націоналізму. Він просто є син свого віку, віку між-революційного» (15 стор.).

Коли марксистська критика правильно вказувала на народницьке уявлення Васильченка про село, на туманність ідеалів його боротьби за кращу долю селянства, на нерозуміння тих глибоких процесів, що відбуваються на селі, цебто класової боротьби всередині селянства» (В. Коряк), то Державін зовсім іншої думки. На його погляд, Васильченко добре знає село, він уважно придивляється до селянських типів і завжди творчість його сповнена щирою співчуття до працюючого люду» (17 стор.).

А коли мова заходить про «популярність» Васильченка (у автора передмови уява про неї далеко перебільшена), то її треба пояснити «прекрасною мовою і його вмінням надати художньої форми своїм думкам, збудувати майстерно оповідання» (17 стор.).

В. Державін, правда, закинув Васильченкові те, що він оминає соціальні проблеми. Закидає йому й пасивність його творчости. Виходячи з діалектичного розуміння єдності «змісту» й «форми», можна запитати автора передмови: де ж тоді хоч натяки на цю діалектику в його аналізі Васильченкових оповідань і до якої міри можуть бути «художні» й «майстерні» твори, в яких оминається соціальні проблеми. Очевидно, це не під силу форсоціалістській методології.

Так «кваліфікувавшись» на творчості Васильченка, В. Державін не заспокоївся і написав ще одну передмову вже до збірки оповідань «Під школою».

Але в цілому про цю передмову слід сказати те саме, що й про попередню. Очевидно В. Державін вважає свої твердження про творчість Васильченка за такі категоричні, що дослівно переписує їх з раніш розгляненої передмови. Так, 15 стор. переписана вся. Тут повторена й примиренська оцінка його ідеології («Не доводиться закидати йому будь-якого реакційного настановлення») і те, що Васильченко, «добре знає село і уважно придивляється до селянських типів». Це останнє зауваження скероване проти оцінки Васильченка з боку марксистської критики, що свого часу відзначила «дидактично-тенденційне зображення героїв народолюбців і безпорадність у зображенні психології персонажів, коли вони виходять всі за рамки про-світнянського психологічного комплексу» (В. Коряк).

Повторюється знову легенда про те, що Васильченко «надзвичайно популярний письменник, його з охотою читає і робітник, і селянин, і службовець, і підготований читач» (теж соціальна категорія нарівні з робітниками!—Ів. Юр.).

Здавалось би, що «Мужицька арифметика», як і оповідання взагалі найбільш соціально насичені, що мають темою переважно село 1905 р., му-сіли привернути увагу редакторів, і на цих оповіданнях показати, що саме і як треба використовувати із старої спадщини. Проте, висновок М. Недужої, що написала передмову до збірки оповідань Васильченка «Мужицька арифметика», показовий своїм формалізмом, неблаганно витравлює навіть будь-які, хоч і слабкі, нотки революційності цих оповідань, зводить на нівець їх соціальну суть.

За М. Недужою, Васильченко в цих оповіданнях «мережить мистецьке плетиво художніх образів, що силою своєї емоціональної насиченості в великій мірі впливають на читача. Цією то властивістю свого письма, а не так темою і сюжетом, зумів і зміг привернути письменних до себе численного читача» (13 стор.).

Щоб визначити соціальну природу творчості Васильченка, М. Недужа звернулася до «німецького історика літератури Р. Куммера», запозичивши в нього дуже зручну схему, хоч і не менш ідеалістичну. За Куммером, в один час живуть і творять разом три генерації в літературі: дві з них явно ворожі, третя—посередня, що примиряє обох.

До цієї «третьої генерації» й належить за схемою Куммера Недужою С. Васильченко. Означення цих генерацій: «стара» й «нова». Все це розглядається поза класовою боротьбою. Зрозуміло, що цим «буферним» становищем Васильченка прикривається його народництво, націоналізм, реакційність.

Далі з передмови виявляється, що Васильченко «сприйняв пізніше нову соціалістичну (!) науку»... «Сприймав новий жанр, засвоївши основні принципи імпресіонізму... з його запереченням тенденції у творі» (5 стор.).

Коли б не Васильченко, а авторка передмови «засвоїла принципи» імпресіонізму, то вона довідалась би, що імпресіонізм, як і жоден із стилів мистецтва, й літератури зокрема, не лише не заперечує Тенденції у творі, а й взагалі не може без цієї тенденції існувати. Чи може ця «неточність» має спеціальне завдання: виправдати відхід Васильченка від революції, від соціальних проблем тощо?

Марна справа! Бо і в цих творах Васильченко показав тенденцію буржуазну, народницьку реакційну, хоч і намагається Недужа зробити його «споглядачем», «лише фіксатором вражіннь» (8 стор.).

Як безперечно шкідливу, треба відзначити марну спробу М. Недужою «зреволюціонізувати»... біблію. «Навіть біблія колись повсталому проти своїх феодалів і англійському селянству була за джерело революційних гасел» (10 стор.).

Цей історичний екскурс потрібний був авторці для того, щоб показати «революційність такої невинної речі, як задачник Євтушевського». Виходить, що й задачник Євтушевського, і біблія, це—речі самі по собі досить невинні. Почавши з Куммера, М. Недужа дійшла до пропаганди в масах біблії як джерела... революційних гасел.

Нагадати до цього, що ця пропаганда біблійська розходить ся двадцятитисячним тиражем заходами ДВОУ (лише за 10 коп.) і стане зрозуміло, яку «ведмежу послугу» робить М. Недужа тим широким масам, що лише починають прозрівати і позбавляються релігійного дурману.

Передмова цієї ж авторки М. Недужою до збірки «Талант» (четвертої у масовому виданні) змальовує Васильченка як постать «аполітичну» (в передмові це слово без лапок), «з натури споглядальну». Це звичайно не ставиться на карб йому від автора передмови, бо він (Васильченко) «пише лише про те, що знає і розуміє», до того ж підкреслюється «виключна сумлінність письменника».

Як безперечно позитивну рису, відзначається його безтенденційність (12 стор.), те, що він «не перебуває під тягарем примату, примату змісту, він кохається у формах, позначаючи твір емоціональним забарвленням і ліризмом свого тонкого й вишуканого індивідуалістичного сприймання» (13 стор.).

Пояснення успіху популярності Васильченка те саме, що й у Державіна: «Кришталева чистота літературної мови, поруч великої майстерності художньої техніки і інших згадуваних уже прикмет його письма, надають великої принади Васильченковим творам і пояснюють їхній виключний (!) успіх» (14 стор.).

Отак «стараннями» Державіна й Недужої, Васильченко став перед масовим читачем у формалістичному «кривому дзеркалі», неправильно представлений «просвітянству», розхвалений за солоденький ліризм і «споглядальність».

С. Васильченко чекає справжньої, марксистської оцінки не Державіна і Недужої. Щождо вигаданої цими критиками «безтенденційності», то варто нагадати їм ось що: «Міська просвіта ще не одмовляється цілком від Бориса Грінченка, ще вона бере його фабулу, його провідні думки, але по-новому все це виявляє. Така є творчість Васильченка» (В. Коряк).

Отже з розгляду цих видань видно, що «клясики» в небезпеці, що потрапили вони до непевних рук.

«Без керма і без вітрил»—для більшості з тих, що обробляли «клясиків» у передмовах—заголовок умовний.

Чи можна сказати, що без керма методологічного препарує Шамрай Коцюбинського, Петренко—Квітку й Котляревського, Державін і Недужа—Васильченка? Ясно, що ці «коментатори» виступають під вітрилами буржуазного літературознавства, щоправда, частина з сильним креном в бік формалізму (Шамрай, Недужа, Державін), а частина в бік ефремовщини (Петренко).

Загрозово ще й те, що й молоді порівняно товариші (Матяш, Бульбанюк, Винниченко) у своїх методологічних прямованнях не стають на марксистський ґрунт, а фактично плентаються в хвості буржуазної науки.

Отже, хоч уся бібліотечка ще й не вийшла, але вже з цих видань, які є, видно, що маємо справу з масовим проривом на важливій ділянці ідеологічного фронту.

Тим дивніше читати на звороті кожної титульної сторінки сакраментальне: «Друкується за постановою президії інституту Тараса Шевченка в серії науково-популярних видань за редакцією дійсного члена С. Пилипенка» (протокол №...).

Висновок. Треба негайно втрутитись відповідним організаціям, щоб справа критичного засвоєння минулої спадщини була в пролетарських, дійсних руках. Бо ж творення саме цієї книжки, як і «процес творення преси... серед мільйонів трудящих мас є єдиний фронт ідеологічного наступу пролетарських сил під бойовими прапорами партії Леніна за перемогу соціалізму» (А. Хвиля. «Комуніст», № 122 з 5-V-31 р.).

Г. Гельфандбейн

ЛІТЕРАТУРА НА СЛУЖБІ ОБОРОНИ КРАЇНИ

(Альманах УкрЛОЧАФ'у—„На чатах“, „У дозорі“).

I.

Нарада Всеукраїнського Літературного Об'єднання Червоної Армії й Фльоти (УкрЛОЧАФ), що відбулася в другій половині січня цього року, зробила попередні підсумки роботи в творчій мобілізації основних кадрів радянської літератури УСРР на службу обороні країн і щодо виявлення початківців з лав Червоної армії й фльоти. Тепер уже можна проаналізувати конкретні наслідки діяльності УкрЛОЧАФ'у, перші творчі досягнення в справі показу побуту озброєних пролетарів реконструктивного періоду, в справі викриття підготовлюваної від імперіялістів інтервенції проти Радянського Союзу.

Обидва альманахи, що ми їх тут розглядаємо (перший «На чатах», виданий від центральної організації УкрЛОЧАФ'у, а другий—«У дозорі»—одеської організації УкрЛОЧАФ) безперечно заслуговують на позитивну оцінку, хоч у них і є багато зовсім слабих, непотрібних творів.

II.

Центральний твір в альманахові «На чатах» є п'єса А. Патяка—«Бійці». Показуючи Червону армію реконструктивного періоду, Патяк особливу увагу віддає соцізмаганню й ударництву в рядах бійців. Разом з тим, він цілком правильно викриває агентів класового ворога, що пролізли до армії. Уже в картині, коли майбутні червоноармійці перший раз стикаються з армійською обстановою, агенти класового ворога починають виявляти свою справжню суть! У відповідь на слова симулянта Гаврила Сироти—«Я ма-буть захворію від такого цікавого життя, їй-бо, захворію»...—Тодось Шпичка, якого червона казарма перевиховує на свідомого червоноармійця, заявляє: «Верно! не життя, а тяжкий сон, нудота. Сидіти, як прикутий—ні тобі дівчат, ні гулянки зорганізувати». І далі: «У мене настроїй такий, наче б то мене до кардигардії кинули. На вулиці хлопці півнями співають, дівчат гаяють, а ти сиди і нудись, і палити не смій». Як ми вже сказали, Шпичка поволі перевиховується. Найзапекліший ворог, що перебування в Черво-ній армії ще більше активізує його проти диктатури пролетаріату, є уже згаданий Гаврило Сирота і куркуль, що приховав свій соціальний стан, Ларивон Дідич. Патяк досить сильно й переконливо, показуючи вчинки, викриває контрреволюційну суть Сироти й Дідича, від перших знущань у карантині до активного ворожого виступу, що спричинився до арешту й суду в трибуналі. Остання п'ята дія закінчується картиною, як Шпичка,

що спочатку був солідарний з Сиротою й Дідичем—конвоїрує їх до залі трибуналу.

Розглядаючи з цього погляду п'єсу (викриття класового ворога й перевиховання хистких елементів), треба сказати, що Патяк, добре подавши намагання ворожої агентури, її остаточну дискредитацію в особі Сироти й Дідича—не зумів досить чітко й життєво показати перехід Шпички від позиції хулігана-підкуркульника в лави бійців-ударників. Це перевиховання автор підготував настільки недостатньо, що перший виступ Шпички на спільному мітингу червоноармійців і підшефних колгоспників—читач (отже й майбутній глядач) сприймає як несподіванку. Найцінніше в п'єсі бійців є те, що Патяк подав цілий ряд червоноармійців—представників дійсно нового покоління, бійців, що ставлять за мету перш за все підвищення боєспроможності Червоної армії. Ройовий командир Крюк, гордий з того, що на стрільні його рій виконав 97 відсотків завдання, або рядовий червоноармієць Петро Швачка, що розмовляючи з другим червоноармійцем Гнатом Юрченком, з ентузіазмом заявляє про свої бажання перемогти всі труднощі й дійсно їх перемагає—це справді нові люди, для яких інтереси пролетарського колективу є їхні власні інтереси. Показ таких персонажів (хоч у п'єсі є й хиби) є безперечно заслуга молодого лочафівського драматурга.

Белетристична частина альманаха «На чатах» дуже різноманітна. Не будемо розбирати творів І. Дубінського—«Краса й гордощі», П. Панча—«Отче наш», Д. Галушка—«Зміни на Східньому фронті», що присвячені епізодам громадянської війни; так само не будемо докладно зупинятися на імпресіоністичному нарисі Ю. Мартича про кулеметний батальйон—«Зустріч» та авантурному оповіданні П. Загоруйка—«У вогненному колі».

Розглянемо, хоч би коротко, що являє собою повість О. Горенка—«Однорічники» й оповідання М. Ірчана—«Протокол».

Якщо в Патяка тема виявлення класового ворога посіла лише половину п'єси, то О. Горенко всю свою повість «Однорічники» фактично присвятив цій темі. Але справитись з цим завданням Горенко не зумів; йому не пощастило навіть довести, що художник Потапенко, який потрапив в команду однорічників, дійсно активний «класовий ворог, що має за мету підірвати міць Червоної армії. Потрапивши до червоної казарми, Потапенко лише нудьгує й сумує. «Думка про те»—пише автор,—«що йому, молодому художникові доведеться цілий рік пробути в казармі, гнітила його. Потапенко починає симулювати, підчас відпустки напивається й повертається п'яний, зриває соцзмагання. Обіцявши політрукові намалювати для клубу портрет Ворошилова, Потапенко не виконує цієї обіцянки: «Мистецтво має давати людині насолоду»—міркує він. «Кожен твір художників повинен чарувати своєю оригінальністю, відвертати від сьогоднішнього, сірого, нудного життя—до того, що творить автор, у своїй багатій уяві». Ця заявлена буржуазна програма, проте, занадто загальна й не індивідуалізована. І тому коли воєнком притягає Потапенка до відповідальності і сповіщає його:—«ваше прізвище не Потапенко а Губаревський, соціальний стан не селянин, а дворянин. Батька вашого заарештовано, як члена контрреволюційної організації»,—то це читача не досить переконує. Безперечно, класово ворожу суть Потапенка треба було окреслити різко, а не ліберально-половинчато,

як це об'єктивно сталося в повісті «Однорічники». Побут червоноармійців-однорічників і став Горенкові лише за тло, на якому він подав свого основного персонажа. Все ж в окремих розділах показано те нове, що маємо на сьогодні в Червоній армії: «кілька днів команда з надзвичайним захопленням готувалась до стрілецького змагання, кожен оглядав, вивчав бойову міць гвинтівки, вдесьте переріхував статuti, слухав бесіди командирів, рої, чоти викликали одні одних на соцзмагання на кращу та скорішу підготовку. Дужчий помагав слабшому і всі почували себе бадьоро, мужньо, в однаковій уніформі, в однакових умовах. А коли начальник провадив навчання, то йому не доводилось, як спершу, «наказувати», «підганяти» хлопців.—Не одному не раз він казав, «сьогодні досить—погуляйте». І чув він теж не раз—«ми однорічники—ми повинні бути зразком для всієї червоноармійської маси».

Оповідання М. Ірчана «Протокол» дещо осібно стоїть серед усіх творів, що ввійшли в альманах «На чатах». Добре знавши Західню Україну, Ірчан у «Протоколі» подає одно з західньо-українських сіл в період «пацифікації». Від селян-бідняків, що скоштували добрів перебування польського карного загону, вимагають, щоб вони підписали «відповідний протокол». «Цього глуму не перенесло навіть згвалтоване погромлене село»—пише автор. На спроби протесту офіцер командує кулеметникам приготуватись стріляти на натовп, і майже одночасно кулеметник Вергун повертає кулемет проти офіцерів батальйону і встигає вистрілити на капітана і ад'ютанта. Цей епізод дуже яскраво характеризує справжню ситуацію на Західній Україні. Тому «Протокол» можна було б назвати твором більшого значення, коли б Ірчан не схаактеризував революційний вчинок Вергуна, як підсвідомий вчинок, що його зробив Вергун у стані афекту. «Салдат Вергун все бачив і чув»,—пише Ірчан,—«а здавалося, що це тільки сон. Чомусь пекучим болем в'ївся цей жіночий плач, що перейшов у голосіння, в його серце». І навіть оповідаючи про те, як Вергун вирішає повернути зброю проти офіцерів, письменник продовжує: «Але це була несвідома думка, бо Вергун заворушився на місці, кинув розпаленими очима на ганок і гарячими руками направив туди свій кулемет. Здавалось, що це тільки сон».

Треба сказати, що такі ремарки дуже знижують значення виразно класового вчинку революціонізованого польського салдата.

Вірші, що ввійшли в альманах «На чатах», не дуже високої якості. Звертає на себе увагу лише напружений опис переходу через Сиваш у вірші М. Гаска—«Перекоп».

Тачанки у твані,
обдерті полки,
Литовський півострів
Вже близько,
— В штики!..

Передні колони прорізали дріт.
По трупах їх шанці ворожі беріть,
Не можна?
Це в кут поміж шанцями—
путь.

Під посвистом куль
Навіть зойків не чуть.
Вогні ж перехресні
січуть і січуть,—

Бачимо також справжній заклик не вірити буржуазному пацифізмові у вірші Г. Саченка—«Голубам не вірте»:

Кружляють «голуби»
Над голубами миру,
І тост
За мир
Уста запінив спиртом.
А поруч плач,
бо батька вибух вирвав,—
На Заході без змін, —
Не віримо. Не вірте.
Не вір, товаришу,
Облеслива ця тиша:
Кордони Франції, Німеччини
І Англії
Спазмично корчаться,
І трупний сморід лише,
І трублять в ріг війни
В циліндрах пухлі «ангели».

Щодо останніх віршів, то один з них—А. Турчинської—«Франс повстав»—зіпсовано пасивним, дрібно-буржуазним спогляданням, а другий М. Куриленка—«Поема про червоноармійця»—схематичний і абстрактний.

III.

Переходячи до другого альманаху УкрЛОЧАФ'у—«У дзозорі» треба перш за все підкреслити, що його складала одна з місцевих організацій (Одеська) і це мабуть спричинилось до багатьох хиб.

Головна хиба—недостатня письменницька кваліфікація більшости авторів, несистематизований випадковий добір творів; позитивне тут те, що в альманахові взяли участь шість червоноармійців-кадровиків. Отже на місцях уже почали виявляти письменників з лав Червоної армії і фльоти. Відрізняється одеський альманах від харківського й тим, що в нього увійшли аж дві статті: Л. Гомін—«ЛОЧАФ у обороні країні», і Іван Романченко—«Червона армія в художній літературі».

Стаття Л. Гомона подана, як передмова до альманаху. Автор зі своїм завданням безперечно справився, хоч не обійшлося і без кількох зривів. Наприклад, в одному місці, кажучи про наклепницьку повість Г. Кукліна—«Краткосрочники», Гомін приписує йому не погану повість С. Михайлова «Бригадная рожа», навіть не згадуючи про Кукліна. Така неуважність особливо неприпустима в керівній статті до лочафівського альманаху. У Івана Романченка є й більші хиби. Не кажучи вже про те, що він не згадує багатьох важливих книжок про Червону армію, він розбирає ці книжки не досить правильно, або й зовсім неправильно. Говорячи про механістичну

«Першу кінну» Вс. Вишневського, Романченко пише—«Песа чудово показує рейди першої кінної в історичному аспекті. Разом з тим подає взагалі діалектику нашої боротьби». І далі—«ця діалектична п'еса Вс. Вишневського краща, найбільш правдива історія червоної кінноти від її зародження, аж до наших днів. «Первая конная»—це історичний документ нашої доби». Але особливо шкідлива є така ліберально-половинчата оцінка уже згадуваної книжки Кукліна—«Краткосрочники», що є по суті нїжабна вилазка клясового ворога: «Бібліотека про Червону армію, за реконструктивної доби, зовсім мізерна, а потреба в художніх творах, що відбивали б усе складне життя Червоної армії, величезна. Декотрі письменники намагалися зліквідувати бодай хоч трохи цей прорив (Г. Куклін—«Краткосрочники»), але невдало. Громадськість, і зокрема червоноармійська маса, засудила цей твір, визнавши його як продукцію, що відбиває ідеологію найбільш відсталих шарів інтелігенції, далеких від сьогоднішніх героїчних буднів соціалістичного будівництва». Редколегія альманаха мусіла б ретельніше поставитись до своїх обов'язків, щоб не подавати таких неправильних оцінок масовому читачеві.

Про Червону армію реконструктивного періоду в белетристичній частині альманаха є тільки два невеликих Нариси червоноармійців Титаренка (Артшкола) «Пушка» й Шорохова (Піхшкола)—«Боевое крещение». В цих ідейно цілком виразних творах подано представників Червоної армії—командира гармати Буріна й червоноармійця Галкіна, що чітко виконують свої обов'язки. Всі останні белетристичні твори альманаха більш чи менш вдало змальовують епізоди з громадянської війни. «На валах слави»—Д. Галушка, «Рейд на Харків»—В. Радіна, «Бірзула радянська»—О. Редінга, «У засідці»—Дроздова—написані в формі спогадів безпосередніх учасників. У цих творах є чимало інтересного матеріалу, але поданий він занадто одноманітно й блідо. Фейлетонний начерк Благомислова—«Случай в роше»—в кращому випадку можна було б умістити в армійській багатотиражці. Щодо оповідання П. Кучми—«Остап» і уривку з його повісті «Яблонове пасмо», то на них слід зупинитись докладніше.

П. Кучма очевидно добре знає історію громадянської війни на Далекому Сході. Але це знання виявляється в його творах лише в невеликій мірі. Кучма вважає за потрібне всі ситуації припасовувати до набридлого романтичного шаблону. Дається чути цей шаблон в оповіданні «Остап», але остаточно він псує уривок з повісті «Яблонове пасмо». В центрі уривку—провокація Рейкін, як якийсь традиційний «злодій» мало не з бульварного авантурного роману. Чого вартий, хоч би такий опис Рейкіна, під час мітингу, що його влаштували червоноармійці на селі: «Тисячі серць спалахували надхненням за одну ідею, мету. Лише одні груди й одне серце жило й билось зненавистю до тих слів, що казала людина з чорним вугіллям (так подає автор оратора—Г. Г.). Чорні, закручені в мініатюрні кола вуса, по-щурячому здіймалися догори. Очі всміхалися недоброю усмішкою. Це була та усмішка, як там, біля вогнища не верховини пасма. Але ніхто її не бачив, а хто й бачив—не розумів». Погана літературщина знецінює навіть кращі сторінки твору Кучми. Про гірші сторінки не доводиться говорити. Згадаємо лише антихудожню сцену розмови між Скибицьким і Катрею.

«Він, як мала дитина, заривав, одягаючи кашкета» або «він упав на коліна». «Вона намагалася його підвести й незрозуміло дивилася в його обличчя». Дуже погана мова Кучми ще раз potwierджує думку про недосить уважну роботу редколегії.

Відділ віршів в альманахові в загальному сильніший за белетристичний. Вірші червоноармійців: П. Радугіна—«Стихи о комбате» та А. Мільштейна—«Ударникам», не зважаючи на примітивне виконання, можна радити масовому отже й червоноармійському читачеві.

За вдалий слід визнати досить витончено написаний вірш А. Азарова «Из поемы о границах». Безперечно можна було б не містити абстрактно-розпливчастих речей О. Кимлача «На смугі вогню» і Я. Жуковського—«Одна ніч». Цикл віршів Л. Селіванова—«Армія трудящих» можна вирізнити, як інтересну спробу проілюструвати розвиток армій з давніх часів і показати основне в нашій армії—підпорі диктатури пролетаріату. Говорячи про давні армії, поет виявляє їхню класову суть.

Згадайте про базу
тодішніх років,
Про армії камінні основи.
І встане культура
на трупах рабів
Із поту і чорної крові.

Говорячи про нашу Червону армію, він в особі червоноармійця-ударника, що прийшов на завод, підкреслює єдність мети пролетаріату на всіх фронтах:

Згадаю дні років повстання,
Ворончика разючий лет
І йду на бій щодня із рання,
Щоб мій завод ріс уперед.
Щоб, як тоді, наш полк степами—
Радянський

п'ятий
дужий полк —

Трошив на порох білі брами,
Давав побід за голом гол.

У Селіванова багато символіки, окремих стилістичних зривів, але все це не заважає кваліфікувати його цикл—«Армія трудящих», як спробу, особливо інтересну на тлі буквально порожніх віршів О. Кимлача і Я. Жуковського.

IV.

Художнє слово ще не досить швидко й рішуче перешиковується на службу оборони країни. Слід зазначити, що дві основні пролетарські літературні організації—ВУСПП і «Молодняк»—взяли недостатню участь у цих альманахах і взагалі в роботі УкрЛОЧАФ'у. Цю участь треба якнайбільше активізувати. Треба озброїти пролетарського письменника знаннями військової Техніки. Опанувавши військову техніку, пролетарська література зможе озброєно виступати проти інтервенції, що підготовляється під базікання буржуазного пацифізму.

ЧИЇ ЗЕМЛІ ПАРУЮТЬ?

(Ів. Бойко. „Парують землі“. Поезії. 1931 р.)

Праві тенденції в «Молодняку» з поетів найбільше виявив виключений з «Молодняка» Є. Фомін. Але ж чи це значить, що в наших рядах уже немає правих тенденцій? Ставлячи це питання самокритично, ще раз уважно проаналізувавши продукцію поетів «Молодняка», ми повинні категорично відповісти: праві тенденції виявляються тепер у «Молодняку» в творчості Ів. Бойка. Тов. А. Грунт в попередньому номері нашого журналу проаналізував оповідання І. Бойка «Чумчирик». Тут ми маємо розглянути збірку віршів Бойка — «Парують землі», що дає більше матеріалу для відповідних рисунків.

Основна тема Бойка — природа й сільсько-господарська праця. Як же трактує Бойко цю стареньку тему? Перш за все, абстрактно ігноруючи конкретну обстановку, не згадуючи навіть про класову боротьбу, настирливо підкреслюючи довечність, загальнолюдськість, фатальність усіх подій. Не реконструктивне село, не класову боротьбу за колгоспи, не переробку в колгоспах приватно-власницької психології селянина відтворив в своїх віршах Ів. Бойко, а навпаки Бойко старанно ігнорує соціальні моменти і висуває біологічні. В одному з перших віршів збірки, звертаючись безпосередньо до чорнозему, Бойко пише:

Чорноземе заклячений

У сляво голубе,—

Твоїм горінням, клекотом

Позначив я себе.

Твоїм буттям полонений,

Я все благословив—

Людей і труд оновлений,

І шуми рідних нив (6 сторінка).

(Підкреслення скрізь моє—О. Г.)

А благословивши все, поет спокійно дивиться на світ, позбавлений, на його думку, протиріч. Існує, правда, смерть, але на зміну її жертвам народжується нове життя. Усім ніби керує невідомий, вищий розум:

Хтось пишне поле гордо огляда,

Любовним зором всесвіт пронизавши,

Кипить, як вихор, радість молода.

О, як би відчувати завше,

Що смерті поруч, крізь холодний іней,

Росте життя й ніхто його не спине (7 ст.)

В другому вірші подано опис чекання дощу і тут ці настрої виявлені ще одвертіше.

В наведеному нижче уривку навіть виразно чути релігійні мотиви. Підкреслюючи безпорадність людей (згадаємо, що Бойко весь час орудує позасоціальними категоріями), поет висуває обумовленість фатальних явищ у природі:

Люди поставали, люди порадили,

Піднімають руки до облич спітнілих,

Дивляться на небо зорами надії,

Дивляться чи хмара д'них не даленів.

А вона, густюча, дуже задиміла,

Закриває сонце, переможно, сміло;

Блиски різкидає — вищування грому.

Наче її в цьому ні краплинки втоми.

Хто розвіяв спеку, потривожив типу?

Все кругом заграло, вітами колише;

Мовчазні дерева вдарили поклони,

Почали молитись, слухаючи дзвону

(9 стор.).

Наведених цитат досять, щоб дати найкатегоричнішу оцінку тій попівській філософії, яку проповідує в своїх віршах Бойко. Наведу ще одну характерну строфу, яку можна вважати за віршований випад проти діалектики:

Ніде ніщо не старіє

Ні в людях, ні в землі,

Ні в хмарах, ні за хмарами,

Ні в тім, що має тілі (16 стор.).

Здавалося б—усе зрозуміло: по світі розлита вічна молодість, нема нічого поганого. А проте в цій самій вірші читаємо ще таке:

О світе, загадковий мій.

Це рух твоїх вогнів

Творіння в роках сховані

Виштовхує на кін (17 стор.).

Так замикається коло ідеалістичної філософії, в якому крутиться Бойко.

Намагається говорити Бойко і про революцію, але цим він лише зайвий раз викриває чуже класове настановлення. Заклики Бойкові—в більшості є псевдореволюційні. Тут є майже сектантські побажання:

Хлюпніть нам дні наливані

Та сил цебром-цебрицею:

Нехай цвітуть калиною

Нові брати з сестрицями (12 стор.).

Або подає нашу дійсність, як чорну ніч,
що застигла в тиші й потребує вибуху:

І скорбно тужать із заблудним вітром
У надозерних здавна комишах
Мої думки. На степові-пюпітрі
Спокою книга мертва і чужа.

А я читець—і що мені робить ?
Коли ж потліють затику сторінки,
А землі гримнуть пісню боротьби
В загуслу ніч розкотисто і дзвінко?
(39 стор.).

Як бачить читач, називаючи себе читцем книги життя, Бойко залишає собі чималу роллю. Треба сказати, що взагалі на протязі всієї книжки «Парують землі», автор дуже багато говорить про себе, причому в необгрунтовано-урочистому тоні. То Бойко говорить про свій сміх, — «Мій сміх ніжний, любий» (4 стор.), то заявляє про те, що в нього «болить душа стурбована, мукою невилитих рядків» (8 стор.), то зістає над усю «людськість» — «О легко як, на скелі кам'янистій. Стою один—низилами ж усі» (14 стор.), не менше самокритично також заявляє, що — «В мене завжди життєві моменти мають владний і бурхливий темп» (36 стор.). Всьому цьому можна дати лише одну оцінку: всі наведені цитати зайвий раз характеризують дрібно-буржуазний егоцентризм поезій Бойка.

Безперестанку повторюючись, Бойко може одну й ту думку варіювати багато ра-

зів. Щоб не бути безпідставним, наведу кілька анекдотичних цитат з Бойка про відповідні груди.

Іх згуки хтів би позбирать,
Налити груди міццю криків (3 стор.);
А радість вище й вище
З грудей моїх росте (4 стор.);
Часом сили в грудях не обмежено
Весь гориш у полум'ї надхнень (8 стор.);
Несу грудей співуче негмоння
Усім народам, землям і морям (14 стор.).
О, де б я бачив виї чорні,
Щоб із грудей зробили горно
А з серця творчостей удар (28 стор.).

Всі ці «перли» звичайно нічого спільного не мають з пролетарською поезією, і з художньою творчістю взагалі.

Заголовком цієї рецензії ми поставили запитання «Чиї землі парують»? Розглянувши книжку Бойка, можна цілком певно відповісти: ні в якому разі не колгоспні землі, а землі чужих нам куркульських елементів, що намагаються замаскувати своє класове обличчя. Бойко об'єктивно став виразником чужих пролетаріатові елементів. Всеукраїнська спілка пролетарських комсомольських письменників «Молодняк» повинна по-більшовицькому твердо взяти до уваги цей факт і категорично поставити перед Бойком питання про його подальшу творчу путь.

Ол. Гришин.

КНИЖКА РОБІТНИКА-УДАРНИКА ПРО КРАЇНУ СИГУРАНЦІ

ФЕЛІКС ФУЛЬМО. «Щоденник румунського салдата»

Молодой Більшовик. 1931 р. Тир. 10.000 стор. 75. Ціна 25 коп.

Це в нас, здається, перша книжка робітника-ударника, покликаного до літератури і, певно, перша книжка для цілого Союзу такого робітника-ударника, покликаного до літератури, який утік від «благ» румунської сигуранци і тепер, як ударник, працює не лише на виробництві (Харківський авіазавод), а й ударно працює в літгуртку заводу, написавши вже крім цієї книжки — роман про авіобудівництво, як продовження роману В. Кузьмича «Крила».

Рецензована книжка — це оповідання, написане формою щоденника румунського салдата, що сидить разом з іншими товаришами у в'язниці за те, що відмовився стрі-

ляти в першотравневу робітничу демонстрацію 1929 року.

Герой твору, що розповідає від своєї особи, є сільський наймит, який, потрапивши в муштру до боярського офіцера, починає мріяти про радянські країни, куди вже вив'їкало багато молоді з його села, рятуючись від військової муштри, та від сигуранци. Але зустрівшись незабаром в армії з робітником Митрофаном, він поволі втягається в революційну роботу, працюючи спершу в політгуртку, де вивчає політграмоту, а далі, коли переїздить до нього в місто з села його наречена Ірен, що стає відданою робітницею — революціонеркою, він стає на шлях активного революціонера і потрапляє до в'язниці. Тепер це вже професійний революціонер, що провадить

систематичну роботу щодо повалення фашистського уряду й організації радянської влади.

Щоб якнайреальніше передати це, автор вдається до такої форми, як розповідь, де ніби від автора, як безпосереднього учасника, передається читачеві події й переживання. Але вважаючи на загрозу статичності, він вживає форми щоденника, яка не тільки рятує його від статичності, але й надає характеру ще більшій **безпосередності його** взаєминам з читачем. Особливо переконливий перший лист з в'язниці, що з ним автор-оповідач передає й щоденника, рекомендує його не тільки прочитати, а як буде змога, то й «надрукувати, щоб трудящі всього світу знали, як живе румунський салдат».

Сюжет твору, як видно з наведеного, має розгортатись у площі психологічних колізій: шлях сільського наймита в умовах утисків військової муштри—до професійного революціонера. Організаційні лінії накреслюються між оповідачем, Ірен, робітником Митрофаном і турком з Добруджі Ахметом, але автор не використовує цих ліній, як особистих колізій, ради жінки, і це свідчить, що молодий автор уже стоїть, так би мовити, на височині оволодіння діалектичною методою, яка підказала йому розгорнути колізію по лінії соціальних мотивацій і не вдаватись до спокусливого засобу особистих колізій заради жінки. Правда, ця характеристика щодо оволодіння діалектичною методою досить умовна, хоч би тому, що автор ще сковзається по поверхні явищ, не можучи збагнути їхньої глибини, їхньої суті.

Відділя в нього й цілковитий зрів психологічного чи принаймні рефлексологічного пляну, що його автор взяв для свого задуму.

Д. ЗАЯНЧІЗЬКИЙ. „Біданівські шклярі“ (Повість для дітей).

Державне вид. «Молодий Більшовик». 1931 р. Тираж 5000. Стор. 138.

Велике значення в вихованні дитини відіграє художня література. Чи ж задовольняє нас та література, що в нас є зараз?

Ні. І ще раз ні. У нас майже нема жодного твору, що по-марксистському відбив би бойові будні з життя дітей у боротьбі за колективізацію, соціалістичне тощо.

Творчі дитячої літератури, це—в більшості випадкові письменники, досить часто

му. Цебто, з центральною постаттю в автора замість запланованої динаміки, вийшла цілковита статика. Це сталося, головню, тому, що автор, пишучи щоденника, забув, що його має писати сільський наймит. Отже це повинно було відбитися на способі писання щоденника, а то вийшло, ніби ув'язнений оповідач, наймит колишній, написав його вже, як став в'язнем і професійним революціонером. Цебто, своїх замірів авторів, за браком достатньої кваліфікації реалізувати не пощастило.

Нарешті, авторів треба закинути невміння підпорядкувати публіцистичний матеріал, що часто випадає з твору і псує враження читача, напр., переобтяження твору численними катуваннями. Цебто, авторів ще бракує почуття міри.

Загалом, як перша книжка робітника-ударника, що покликаний до літератури, «Щоденник румунського салдата» справляє дуже хороше враження, особливо тим, що вона свідчить про велику вагу пролетарської літератури для справжнього інтернаціоналізму, як літератури класи, що буде соціалістичне суспільство.

Коли автор переробить книжку, виправивши зазначені хибі, то її можна перекласти іншими мовами, зокрема молдавською.

Наприкінці хочеться нагадати організаторам зльотів робітників-ударників, покликаних до літератури, щоб цю першу книжку призовника дістав кожний делегат.

М. Горький про невдачу, правда, книжку Гудка-Єремеєва сказав, що «іноді книжку слід дарувати, а не лише продавати». Про книжку ж т. Фульмо й поготів варто це сказати.

Рецензентська бригада: Ів. Ткаченко.

А. Чернець, Ів. Юрченко.

не з пролетарським світоглядом тому й теорії їх незадовільні із ідеологічного, педагогічного й художнього боку.

Такі ж твори, як Ол. Громова, Ол. Копиленка, Ів. Сенченка (аж до останньої повісті «Молоді друзі», вміщеної в Проліфронті № 4), віршоване триндикання Ол. Донченка, Марка Вороного (за Кіплінгом тощо) навряд чи хоч наближається до пролетарської виховної літератури. Правда, можна було б навести декілька не таких

шкідливих і більш-менш художніх творів з дитячої літератури, як О. Слісаренка «Бунт», В. Юрезанського «Заграви над ланами», але більшість їх змальовують перед-революційну добу.

Повість «Біданівські школярі» написана на актуальну тему; автор поставив перед собою завдання показати свідому боротьбу піонерів-школярів на чолі з активнішими (Михайло, Гнатко) за нове життя на селі, зокрема колективізацію, і дати поступове перетворення окремих одиниць, що під впливом попівсько-куркульських дітей потрапили до ворожого їм табору (Кузька).

Як же автор розв'язав надзвичайно важливі завдання? Мусимо відверто сказати, що невдало. Подані постаті дітей аж ніяк не задовольняють вимог пролетарської літератури для дітей. Перед нами учні 4-ої групи, але їх можна скорше віднести до учнів другої групи з їх наївним поводженням напочатку і навпаки, окремі їх дії в дальших розділах, цілком заперечують попереднє, даючи нам характеристику дітей свідомих своїх вчинків. І це подано майже поруч. Тому й штучною видається свідомо-класова боротьба двох класово-ворожих угруповань, бо вона якось переплелась змаганням, хто краще грає в скралі, хто дужчий тощо. При чому в змальованню дієвих осіб, автор вживає гоголого схематизму. Зовсім не відчувається напруження в діях дітей. Замість того, щоб довести, як ворожі елементи (Толя, Пет-

ро) намагаються замаскуватись і пролізти до шкільних організацій піонерзагону тощо, аби використати їх у своїх цілях, автор надає їм рис хулігана, що здібні лише красти гроші в шкількоопі та кидати груддям на Михася та Гнатка. Доречі, кожного разу, коли останні гуляють самі в парку, їх завжди «бомбардирують» грудками.

Від твору залишається якесь непевне враження. Автор не спромігся дати глибоку аналізу перевиховання. Викриття від піонерів—контрреволюціонера Лариона Таранюка та колишнього офіцера, а тепер попа Гаєвського, подано непереконливо, та й пригода вся ця лише перешкоджає головному настановленню твору,—дати боротьбу дітей за соціалістичну перебудову села.

Багато краще було б, коли б автор більш звернув уваги на агітацію дітей серед своїх батьків, тим більше, що подане село, за словами автора, є одно «з ведмежих закутків». Мало уваги звернув автор на піонер-вихователя, Марійку Бондаренкову, що організувала дітей у загін і зразу ж зникла з поля овиду.

Отже слід визнати, що повість не виправдала себе. Невміння зв'язати події, схематичність, призвели автора до трафаре-ту.

Постаті Михася, Гнатка, не кажучи вже про таких, як Кузьма, Петро та інші подані блідо.

З художнього боку повість зовсім незадовільна, отже дасть мало користи дитячому читачеві.

Ст. Король

ГР. БАБЕНКО «Шляхом бурхливим» (Повість)

Повість. «Мол. Більшовик». 1931 р. стор. 293.

Сучасний український письменник Гр. Бабенко, досі відомий читачеві майже як єдиний на Україні, що відбиває в своїх творах давнє життя людства. Але головне в своїх творах він малював життя первісних людей, первісний комунізм, вміло відтворюючи доісторичну добу. Творів історичних, що по-марксистському б з класового пролетарського погляду відбили нам добу «лихоліття», як називали її народні маси, в

нас надзвичайно мало. Твори ж дореволюційних письменників забарвлені націоналістичною романтикою, яка, не кажучи вже про неправдиве трактування тодішнього життя, просто шкідливо впливає на читача, надто на молодь.

Сучасні письменники, не дивлячись на великий попит на історичну літературу, мало зупиняються на ній. Крім невеликого наслідування старих «істориків»—«Козак і вівода» Мик. Горбаня, деяких творів (з історичною тиматиною) В. Шаля, та «Наливайко» Ів. Ле, що видрукував дві частини

в журналі «Життя й революція», ми нічого не маємо.

Отже зрозуміло, чому так радо зустрічаємо новий твір Бабенка «Шляхом бурхливим». Тема Бабенкової повісті, як він її скромно називає (бо твір може претендувати на назву роману) це, з одного боку, життя України під московськими воеводами, та народження (вірніш—розквіт) нового іще «рідного» панства, що підживившись підчас відомої хмельниччини, почало запускати пазури, обдираючи селян, з другого боку.

Бабенко малює життя славновісної Запорізької січі, на чолі якої тоді стояв відомий кошовий Іван Сірко, що вславився походами на татар.

Чи справився Бабенко з своїм завданням? Порівнюючи з Горбаневим «Козаком і воєводою» твір Бабенка значно правдивіше відбиває тодішнє життя, хоч і не зовсім позбувся романтизації окремих героїв.

Автор надзвичайно яскраво подає тодішнє життя Слобожанщини, зокрема м. Харкова з безглуздими вчинками воєводства; яскраво відбито козацьку старшину, що в особі Донців, Жученків тощо, не менш за своїх колег наживалась за рахунок селянства. Та й уславлену в творах Кащенко постать Сірка Бабенко подає реальними рисами. Це в першу чергу є той самий старшина, що має свій хутір, визискуючи селян.

Правда, крім того, Сірко буйної вдачі, чим і пояснювались його славетні «визвольні» походи.

Головна дієва особа твору все ж не Сірко, а хлопець Дорош, син харківського заможного козака, що пройшов «бурхливий шлях» життя. Тут найбільш і ухилився Бабенко в романтизацію. Бо вчинки цього

малого хлопця, гострий розум, що давав йому змогу вірно розбиратись у житті, здаються неймовірними. Скрізь він визволяє товаришів, виявляючи надлюдський героїзм. Це не переконує. Доля застала Дороша побувати в численних походах з кошовим Сірком, де поруч з героїзмом, Дорош виявляє, чулий розум, картаючи нелюдські вчинки запорожців, Сірка тощо.

Це врешті й примусило його піти з Січі. Не зовсім правдиво автор показує нам і січове життя. В ті часи, як відомо, вже й на Січі було розшарування між старшиною та рядовим козацтвом, хоч воно і не дійшло ще таких меж, як на Гетьманщині. За автором же виходить, що на Січі ніякого класового розшарування немає. Це скорше нагадує перші роки існування Січі (16 стор.), а ніяк не другу половину XVII сторіччя.

Це величезна політична помилка твору «Шляхом бурхливим». Вдаліше автор змалював побутове життя запорожців з їх пиятикою, бешкетами, розвіваючи романтичний туман багатьох а й кащенківських творів. Поруч з невдалою, вірніше романтизованою постаттю Дороша, автор подає більш менш переконливі постаті Пилипа, Павла Глека, надаючи їм рис, «зайдиголів», яких виховало дике, степове життя. Дивно, чому автор не назвав повість «історичною», бо й Сірко, і Донець, і інші постаті є справді історичні постаті, хіба що постать Дороша—вигадана.

Обминаючи зазначені помилки, повість «Шляхом бурхливим» в цілому правдиво відбиває добу гетьманщини, і безумовно найде свого читача, особливо серед робітничо-селянської молоді. До того ж повість написана художньою легкою мовою.

С. К.

Редакція „Молодняка“ висловлює свій глибокий жаль з приводу смерті молодого критика-комсомольця Івана Момота.

ІВ. МОМОТ

Іван Момот один з перших основоположників комсомольської пролетарської літератури на Україні, один з основоположників організації „Молодняк“, він же один з перших редакторів літсторінки „Комсомольця України“.

Цієї його літературної і громадсько-політичної роботи ніколи не забуде комсомол України і „Молодняк“.

Його короткі бойові статті в „Комс. України“, статті в „Молодняку“ про комсомольських молодих письменників і комсомольський літературний рух, боротьба проти „Вапліте“, „Авангарду“, його десятки щирих товариських листів до початківців, допомога їм, поради, критика їхньої творчості, що перші з них сьогодні особливо відчують його втрату це—Іван Бойко, Степан Крижанівський, Іван Гончаренко і інші—все це ввійде в перші сторінки славної історії „Молодняка“, історії боротьби комсомолу України на фронті культурної революції за гегемонію пролетарської культури й літератури.

Комсомол і „Молодняк“ найкраще і найповніше глибоко оцінив корисну роботу Івана Момота, як члена своєї молодечої сім'ї. І нікому не вдасться спалювати цих сторінок історії комсомолу України і в них роботи Івана Момота.

Комсомол і „Молодняк“ перший оцінив і скритикував збачення Івана Момота, тоді, коли він року 1929 почав губити під собою плятформу генеральної лінії пролетарської літератури, коли він піддавшись на деякі бучні гасла „Літярмарку“ і зароджуваного „Проліфронту“—почав боротись проти „Молодняка“, проти генеральної лінії пролетарської літератури, проти ВО-АПП'івської напостівської роботи „Молодняка“.

Це дрібно-буржуазне збачення Іван Момот не встиг за життя до кінця виправити і стати знову до боротьби проти ворогів пролетарського літературного руху так, як це він робив, перебуваючи в „Молодняку“, років 1926-1929.

Але він уже був став на шлях цього повороту.

Подана заява до ВУСПП свідчить про це.

Ми віримо, що Іван Момот щиро і вперто шукав найкращих шляхів для розквіту пролетарської літератури на Україні. І ми знаємо, що в процесі цієї борні він на певний час став за виразника дрібно-буржуазної ідеології в літературному процесі.

До цього спричинився найперше той тиск ворожої буржуазної ідеології на слабші ланки пролетарського літературного руху, що постав в наслідок розгорнутого соціалістичного наступу. Сталось так, що Ів. Момот і ще група молодих письменників найперше виявили себе за таку слабку ідейно ланку в пролетарському літературному процесі. Але чи не є в значній мірі винуватцями його дрібно-буржуазного збочення й найновіші єдиноборці і друзі Момота, що на їх ласкавий вогник він метеликом полетів, не будучи цілком по-пролетарському класово підкований марксистським розумінням діалектики класової боротьби, не вміючи оцінити правильності своїх вчинків з погляду пролетаріату? А полетівши на цей вогник, попівся і перший став у внутрішній опозиції до „Пролітфронту“ і його лінії.

Хоч це не дає права на виправдання вчинків Івана Момота, проте це стверджує думку, що Іван Момот все ж наш комсомольський критик, але який заплутався в діалектиці літературного процесу, шукаючи найкращих шляхів, щоб вийти до ясної мети.

І комсомол і „Молодняк“ найкраще і найповніше, ще за життя Івана Момота, цінували його діяльність.

Іван Момот виріс з комсомолу, виховувався в ньому, і цей його етап, етап роботи з комсомолом, „Молодняком“ у тих складних умовах класової боротьби, буде пам'ятний для цілого комсомолу України для молодих пролетарських письменників і критиків.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

Виправити помилки консолідаційних зборів Харків—ВУСПП

ПОСТАНОВА БЮРА КОМУНІСТИЧНОЇ ФРАКЦІЇ ВУСПП'у від 19-IV
1931 РОКУ В СПРАВІ КОНСОЛІДАЦІЙНИХ ЗБОРІВ ХАРКІВСЬКОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВУСПП'у

1. Під більшовицьким проводом ЦК КП(б)У та завдяки в основному правильній своїй лінії ВУСПП разом з «Молодняком» спромігся досягти безперечних успіхів в справі консолідації української пролетарської літератури. Це виявилось в тому, що окремі пролетарські письменники, які раніше перебували в інших літературних організаціях, що ідейно протиставили себе ВУСПП, усвідомили помилковість свого попереднього шляху, в основному задовільно, скритикували свої помилки та після самоліквідації «Пролітфронт» і «Нової Генерації» подали заяви про вступ до ВУСПП.

2. Разом з тим бюро фракції відзначає, що на зборах Харківської організації ВУСПП (див. «Літгазета», орган ФОРП'у, № 10) окремі товариші, як з групи тих, що щойно увійшли до лав ВУСПП, так і з групи старих вуспівців припустилися деяких політичних помилок у трактуванні значення та в оцінці самого факту консолідації. Бюро фракції вважає за необхідне звернути увагу цілого ВУСПП та всієї пролетарської громадськості на ці помилки.

3. Основною була помилка в доповіді т. Коряка від секретаріату харківської організації ВУСПП. В цій доповіді тов. Коряк невірнo висвітлив ідейно-політичну суть та творчу практику колишніх організацій («Пролітфронт», «Нова Генерація» — ОППУ), не дав чіткого партійного визначення їх, як організацій, що політично протистояли ВУСПП'у. Замість цього тов. Коряк цілком хибно заявив: «Пролітфронт» впевненим кроком наближається дійсно до засад пролетарської літератури й цілком консеквентно приходить до самоліквідації. Так само робить і група «ОППУ». Цим твердженням та ще намаганням довести, що вся так звана «друга фаланга» письменників, з якої як відомо, формувалися «Ваплі-

те», «Літературний ярмарок» і, в основному, «Пролітфронт», були письменники всієї посліп пролетарські, т. Коряк нівелює будь-яку політичну різницю поміж ВУСПП'ом та «Пролітфронтом». Між тим відомо, що в відповідних своїх документах ВУСПП неодноразово кваліфікував «Пролітфронт», як організацію, далеко не пролетарську, як організацію, яка протиставила себе цілому ВОАПП та міжнародньому бюрові пролетлітератури. Вівши генезу свою від «Літ. Ярмарку», «Вапліте», «Урбіно» (про що правильно сказав у своєму виступі т. Хвильовий). «Пролітфронт» не міг підвестись до принципової пролетарської критики, як цілої своєї літературно-політичної лінії, так і дрібно-буржуазної та буржуазної творчості окремих членів своєї організації (Сенченка, Яновського, Куліша тощо), не міг також скритикувати ворожої пролетарській літературі «критичної» діяльності своїх теоретиків (Момота, Фельдмана, Жукової, Сенченка), не міг, звичайно, знайти й ніякої спільної мови з ВУСПП'ом і самоліквідувався не як організація близька до ВУСПП, а як організація, що відрізнялася від ВУСПП своєю дрібнобуржуазною лінією. Навіть у своєму документі про самоліквідацію «Пролітфронт» знов припустився низки хибних тверджень, які демонстрували нерозуміння цією організацією своїх помилок, хибності своєї попередньої лінії та причин, що привели її до самоліквідації.

Крім того, т. Коряк припустився ще й інших помилок, серед яких є навіть визначення інтелігенції, як класу.

4. Тов. М. Хвильовий, крім цілком безпідставного твердження про гегемонію «Пролітфронт» над всіма іншими (не вуспівськими) організаціями, виявив у своєму виступі також повне нерозуміння того само собою зрозумілого факту, що ВУСПП міг консолідувати й консолідував у своїх лавах

тільки пролетарську частину «Пролітфронту», а не геть усю організацію з усім вантажем буржуазної та дрібнобуржуазної творчості деяких її членів. Тов. Хвильовий висловив певність, «що за короткий термін поза ВУСПП'ом не залишиться жодного з колишніх пролітфронтівців», виявивши цим перозуміння суті і завдань консолідації сил пролетарської літератури.

Твердження тов. Хвильового зводить на нівелью класову боротьбу, що точилася між ВУСПП'ом та «Пролітфронтом» і точитиметься, безперечно, і далі між пролетарською літературою та тими колишніми членами «Пролітфронту», що залишилися поза ВУСПП'ом та будуть намагатися продовжувати свою стару дрібно-буржуазну лінію. Завданням цієї боротьби є поборювання буржуазних елементів у творчості цих письменників, перевиховання останніх, наближення їх до завдань пролетарської літератури, а коли ні, то принципове й безжалісне засудження їхньої літературної діяльності, а ніяк не примиренське ставлення до неї.

5. Бюро фракції ВУСПП відзначає також, що і в промовах решти товаришів не було дано правильної оцінки консолідації сил пролетарської літератури, не було скритиковано помилкових тверджень тов. Хвильового, Коряка та інших, не було дано розгорнутої партійної оцінки факту ліквідації «Пролітфронту» та ОППУ («Нової Генерації»).

Натомість товариші випирали на перший план організаційний момент консолідації, забуваючи, що консолідація сил є не механічне об'єднання осіб, а органічне злиття класово-споріднених пролетарських письменників.

Отже, деякі промовці виявили примиренське ставлення до вищенаведених помилок т.т. Коряка, Хвильового та інших, дезорієнтуючи пролетарську суспільність в такій важливій справі, як консолідація сил пролетарської літератури.

6. Вся попередня боротьба ВУСПП за гегемонію пролетарської літератури свідчить за те, що він провадив в основному правильну партійну політику в літературі, підтвердженням чого може стати та провідна роля, що її посідає нині ВУСПП на літературному фронті. Але тим більша відповідальність покладається на вуспівське керівництво саме тепер в момент напруженої класової боротьби на ідеологічному фронті.

Бюро комфракції ВУСПП цілком свідоме того, що на даному етапі консолідації сил

пролетарської літератури особливо потрібна принципова й непримиренна боротьба проти залишків «пролітфронтства», проти ідейних хвостів, як нових, так і деяких старих членів ВУСПП'у, проти будь-яких проявів буржуазної і дрібно-буржуазної ідеології так поза ВУСПП'ом, як і в лавах нашої організації. Поглиблена ідейно-виховча робота, нещадна критика й самокритика в наших лавах, боротьба за оробочення пролетарської літератури, за більшовизацію її лав,—ось основні гасла, за які разом з іншими загонами пролетарської літератури СРСР під проводом компартії борюся і боротиметься ВУСПП за цілковиту гегемонію пролетарської літератури.

7. Запропонувати активу ВУСПП'у дати низку статтів у поточній вуспівській і в загально-партійній пресі, в яких дати оцінку цілому процесові консолідації та скритикувати помилки окремих товаришів у цій справі.

8. Постанову бюро комфракції оголосити в пресі.

(Ухвалена одноголосно на поширеному засіданні Бюро Комфракції ВУСПП).

ДРУГИЙ ПЛЕНУМ ВУСПП—„ЗАБОЙ“

15 квітня в Артємівському відбувся поширений пленум Донбасівської організації ВУСПП—„Забой“. На порядку денному стояли такі основні питання: 1) доповідь робітної частини, 2) доповідь редколегії журналу „Забой“.

На пленум з'їхалися представники осередків: Сталіна, Кадіївки, Константи́нівки, Горлівки, Лисичанське, Краснодона, Слобідського, Щербинівки, Єнакієва, Луганського, Дружківки та Артємівського.

Вислухавши та обговоривши доповідь т.т. Семенова і Баглюка, пленум констатував, що Донбасівська організація неухильно переводячи в життя генеральну лінію партії на фронті нацкультбудівництва прийшла до другого пленуму з рядом досягнень: проведена велика праця по призову робітників-ударників до літератури, виконано рішення першого пленуму щодо консолідації, журнал „Забой“ переведено на двотижневик, поліпшено його зміст, посилено просуваються твори ударників, краща стала якість публіцистичного, критичного та консультативного відділів, журнал зараз цілком перейшов на укромову. А це свідчить, що в основному українизувався й творчий актив „Забую“.

Але пленум зі всією більшовицькою рішучістю заявив, що в роботі робітничої частини є значні хиби. Зовсім недостатньо закріплено перший етап призову ударників до літератури. Учбово-творчу роботу в осередках поставлено занадто кволо. Робітна частина керувала учбою незадовільно. Незадовільно розвинена масова виховна робота. До цього часу далеко незадовільним темпами йде виконання нашого основного творчого завдання: «За художню продукцію, що робить вугілля та метал».

Багато хиб має журнал «Забой».

Для того, щоб краще керувати масовим літрухом у Донбасі, пленум вирішив реорганізувати систему Вседонецького керівництва. В Сталіному, Луганському, Єнакієво-Горлівці та Артемівському працюватимуть секретарі Вседонбасівської організації ВУСПП—«Забой».

Пленум вирішив оголосити місячник мобілізації всіх літосередків Донбасівської організації ВУСПП—«Забой». Ця мобілізація повинна значно пожвавити працю осередків щодо творчого зростання «забойського» активу.

Маючи на увазі, що профспілки Донбасу дуже кволо працюють щодо призову ударників до літератури, пленум удруге ставить питання перед ВУРПС про потребу дати місцевим профорганізаціям категоричну директиву.

Пленум звернувся з вимогою до секретаріату ВУСПП—надіслати в Донбас відповідні літературні сили з ВУСППівського активу на тривалий час.

Пленум вирішив скликати Вседонбасівський зліт робітників-ударників у місті Луганському.

До складу секретаріату ВУСПП—«Забой» увійшли Семенов, Баглюк, Гайворонський, Западінський, Костенко.

ПЕРШИЙ ЗЛІТ ХАРКІВСЬКИХ УДАРНИКІВ, ПРИЗВАНІХ ДО ЛІТЕРАТУРИ

12 травня в будинку літератури ім. Блакитного зліт відкрив вступною промовою секретар Харківської організації ВУСПП тов. Шишов.

На порядку денному було лише одне питання—доповідь т. Коряка «Підсумки призову ударників по Харкову і перспективи дальшої роботи».

Призов в українську літературу з числа кращих харківських робітників—це без-

перечно явище визначне, що починає нову сторінку в історії української пролетарської літератури.

Тов. Коряк далі наводить цифри підсумків призову ударників по Харкову, аналізує цю роботу, порівнює її з практикою РАПП у Москві і по всьому СРСР, розповідає про досягнення з призовом по Україні, відзначає хиби в роботі; не скрізь уважно ставляться до призову заводські газети, профспілкові організації та адміністрація заводів. Докладніше доповідач зупиняється на хибх внутрішньої роботи заводських літературних гуртків, що подекуди замикають ся в своєму колі, не беруть активної участі в загально-заводському житті і в упертій боротьбі робітників за виконання промфінплану.

Не всюди до справи призову ударників до літератури поставились як слід і літературні організації та окремі письменники. Знайшлись ще такі, що перебуваючи в полоні лефівських настроїв, казали, ніби ударник знижує літературу, що мусить бути якась окрема література, створена робітниками, про робітників і для робітників—і годі. Ці закрути, ці обмеження функцій і завдань пролетарської літератури треба поборювати, «пророків» таких думок викривати й гнати. Інші вказують, що до призову ударників не було пролетарської літератури, тепер нібито вона лише й починається, а це так само неправильно. Пролетарська література велика, вона мусить писати про все, не тільки про робітника, але в інтересах диктатури пролетаріату, в інтересах соціалістичного будівництва, що його провадить пролетаріат.

Ударники в літературі—це не нова література, це лише новий етап більшовизації літератури, а самий призов ударників до літератури є масовий рух робітників, що становить цілий переворот старих, здебільшого дрібно-буржуазних понять про літературу.

Суть і значення нової доби пролетарської літератури полягає в тому, що робітнича маса стає не тільки споживачем, а головне—творцем і організатором цієї літератури.

«Ударник мусить бути не тільки творцем нових творів, він зв'язаний зі своїм виробництвом, живе його нервами, радіє з досягнень і збільшує наступ для ліквідації проривів; ударники—це нові загони в боротьбі за соціалістичне будівництво, в боротьбі з

усіма виявами буржуазної і псевдомарксистської ідеології в літературі й мистецтві».

Виступали представники заводів ХПЗ, НКО т.т. Ермолов, Карлов, Гірчак.

Виступали представники заводів ХПЗ, ХТЗ, ДЕЗ, від інституту журналістики тощо.

Передано до ВУСПП 32 найкращих робітники-ударники.

Треба відзначити одну велику хибу в роботі зльоту.

За багатьма вітаннями й деклараціями — мало було віддано уваги конкретній творчій роботі робітників-ударників, призваних до літератури. Мало було практичної проробки творчих завдань ударників.

Цілоком слухна була заява товариша з ХТЗ (Тракторобуд) про потребу збільшити увагу призову робітниць-ударниць до літератури.

БІЛОРУСЬКА НАЦДЕМІВЩИНА НА КУЛЬТУРНОМУ ТА ЛІТЕРАТУРНОМУ ФРОНТАХ

Читачі нашого журналу вже мали змогу довідатись про ту боротьбу, яку провадила Білоруська асоціація пролетарських письменників і комуністична критика проти контрреволюційної діяльності білоруської нацдемівщини в літературі. Про це докладно інформовано в статті Р. Мурашки, вміщеній у «Молодняку» № 3 за 1931 р. та в резолюції БелАПП'у від 1-XII-30 р. вміщеній в тім же числі нашого журналу.

26 квітня в будинку літератури їм. Блакитного відбулась доповідь тов. Гірчака на тему—«Білоруський національ-демократизм на культурнім фронті».

В доповіді поставлено широку аналіз білоруської нацдемівщини, її політичного обличчя та висвітлено було боротьбу, яку провадила контрреволюційна нацдемівщина в білоруській літературі.

Основні пункти доповіді такі:

Білоруський націоналізм-нацдемівщина — своєю класовою природою, методами боротьби подібна до українського націоналізму (СВУ). Білоруські націонал-демократи, як і українські націоналістичні контрреволюціонери, провадили запеклу боротьбу за гегемонію на культурно-ідеологічному фронті—за розвиток буржуазної культури, за оволодіння всім культурним життям республіки, боротьбою проти керівництва комуністичної партії.

Своєю діяльністю контрреволюційна нацде-

мівщина атакувала всі ділянки культурного фронту; показове є перетворення Білоруської академії на штаб контрреволюційної діяльності. Утворення своєрідного агітпропу з педагогічних курсів, що мали виховувати націоналістично настроєну молодь, перетворення мовознавчої роботи на гостру зброю своєї класової нацдемівської політики.

Під машкарою боротьби за чистоту білоруської мови провадилась жорстока боротьба проти пролетарських і радянських впливів на білоруську мову.

Під великим впливом нацдемівщини були видавничі пляни Белдержвидаву, там вона широко розгорнула свою шкідницьку роботу.

Белдержвидавництво спромоглося видрукувати лише сім марксистських книжок, за те щедро заповнювало ринок псевдомарксистською та нацдемівською літературою.

Завдання, що їх ставила собі національ-демократія в галузі художньої літератури—це боротьба за просякнення білоруської художньої літератури нацдемівською ідеологією, боротьбою за вплив на літературну молодь, боротьба за відрив її від пролетарської ідеології, отруєння її націоналізмом. Організаційний вплив білоруських нацдемівців виявився в таких літературних організаціях, як «Польмя» та «Узвышша».

Під впливом нацдемівщини були окремі письменники—Дубовка, Гуца, Гартни, Купала, Колас, зокрема М. Зарецький — його «Подоріж на нову землю» і роман «Кривічі». У першому яскраво виявлено прищепівсько-хондратівську національ-демократичну ідею, національ-фашистську ідеологію Тов. Гірчак провадить паралель між настановленнями Зарецького і донцовсько-хвильовистськими поглядами на українізацію.

Далі тов. Гірчак аналізує впливи і просякнення нацдемівської ідеології за межі Білорусі.

Тут він зупиняється на таких явищах, як літературний альманах «Нова Білорусь», присвячений, єднанню братерських культур Білорусі й України. Розглядає статті у «Червоному Шляху», «Критиці», «Житті й Революції».

В передмові до альманаху—Микола Бойків дає яскраво виявлену теорію самотності білоруської нації—її безкласовості, теорії селянства, як єдиної класи, як носія та суб'єкта національної білоруської культури. Мріяли і прагнули нацдемівці, щоб націоналістична хвиля широко розгорнулася, стала

широким струменем, але цього не сталося.

«Цього не станеться,—закінчує тов. Гірчак,—бо хвиля пролетарської літератури бере свій початок з великої бурі пролетарської Жовтневої революції».

Це були нікчемні, жалюгідні вилазки класового ворога. Зараз пролетарські письменники Білорусі на чолі з БелАПП'ом проводять жорстоку боротьбу з усіма проявами нацдемівщини в художній літературі.

Всі товариші, що виступали в дебатах на доповідь тов. Гірчака, відзначили потребу широко вивчати урок боротьби БелАПП'у і комуністичної критики проти нацдемівщини та потребу пильнішого зв'язку з братніми республіками, повного вивчення процесів класової боротьби, що її проводить білоруський пролетаріят.

ПОКАЗАТИ КРАЇНІ ЇЇ ГЕРОЇВ

Секретаріат РАПП почав масовий похід за широкий художній показ у літературі героїв п'ятилітки—найкращих заводів і найкращих ударників Радянського Союзу, в першу чергу тих, кого нагороджено орденами Леніна й червоного прапора.

Цю роботу РАПП покладає на Асоціацію пролетарських письменників та на фабрично-заводські літгуртки.

Групи пролетарських письменників і найближчих попутників спеціально доручено дати нарис і вірші про найкращих ударників.

Художні твори про героїв ударників п'ятирічки, перед друком буде прочитано на робітничих зборах. Кращі твори про ударників буде премійовано. Преміюватиметься також найкращі літгуртки й фабрично-заводські газети, які найактивніше проведуть цю роботу.

Секретаріат РАПП надіслав усім Асоціаціям Пролетарських письменників в усіх республіках і організаціях ВОАПП телеграмч з пропозицією взяти участь у роботі висвітлення в художній літературі героїв п'ятирічки: заводів, окремих ударників.

РАПП викликав на соцзмагання за переведення цієї роботи всі АПП.

В ЦБ „МОЛОДНЯКА”

На останніх засіданнях секретаріату «Молодняка» обговорили питання про молодняківські журнали, зокрема Миколаївської групи — «Стапелі»—орган ВУСПП'у й

«Молодняка». Секретаріат запропонував територіально близьким групам (Херсон) взяти найактивнішу участь у журналі, тримаючи з ним постійний зв'язок а також ухвалено підтримувати журнал художнім матеріалом від центральних груп.

Про журнал «Темпи» Запорізької групи «Молодняка» ухвалено: притягти до участі в журналі групи ВУСПП на Дніпрельстані, зокрема ввести представника ВУСПП до складу редколегії.

За пропозицією ВОАПП ЦБ «Молодняка» виділило бригаду до українських районів ЦЧО з участю літгрупи «Трактор». Також виділено представника від «Молодняка» до ОЗЕТ—бригади ВОАПП.

Виробничу нараду «Молодняка» з питань поезії, що мала відбутися в Харкові 10—12 травня, відкладено на деякий час за проханням місцевих груп «Молодняка».

«Молодняк» прийняв виклик на змагання від РАПП на висвітлення в художній творчості роботи заводів-ударників, що виконали вже п'ятирічку.

Всім групам запропоновано утворити бригади висвітлення і висвітлення в творчості цих ударних заводів, та окремих робітників-ударників.

Відряджено т. Я. Гримайла до Дніпрельстану та Дніпросталі з бригадою ЦК ЛКСМУ. т. Гримайло пише великий віршовий роман «Дніпробуд», перші розділи з нього друкуються в поточних № 5 та № 6—7 «Молодняка».

РЕЗОЛЮЦІЯ ЗБОРІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГРУПИ „МОЛОДНЯК” з 25 квітня 1931 р.

Заслухавши листа донбасівського робітника І. Ладіна в газеті «Пролетарій» — «Обвинувальний акт пролетарським поетам і композиторам України», статтю тов. Молодаря («Літ. газета») та інформацію тов. Гончаренка про неприпустиму тяганину з виданням двох молодняківських піснеників «Співай-зови» та «За вугіль», збори Харківської групи «Молодняк» ухвалили:

- 1) Відзначити своєчасний і цінний виступ т. Ладіна та редакції «Пролетарія» про створення масової української робітничої пісні.
- 2) Констатувати, що «Молодняк» ще рік тому самобілізувався на цю роботу, в наслідок чого вийшли з друку укладені мо-

лодняківцями із творів членів «Молодняка» — пісенники й масові збірка віршів — «Комуністський заспів» й «Вугілля на-гора».

3) Констатувати обурливу, що межує з ліквідніством на культурному фронті, тягнину видавництва «Література і Мистецтво» та «Молодий Білшовик» у справі видання двох молодняківських пісенників «Співай-зови» і «За вугілля», що були задані перший — рік тому, другий — вісім місяців, і до цього часу не видані.

4) Звернути увагу правління ЛІМ'у, що вина за прорив у галузі масової пісні для Донбасу (видання збірки «За вугілля»), яким користується в своїх інтересах наш класовий ворог, лягає персонально на завідувача музсектором ЛІМ'у — Соболя.

5) Просити ЦБ «Молодняка» обговорити питання про скликання в найближчий час наради поетів «Молодняка» з композиторами УСРР, присвяченої питанню про створення масової робітничої пісні періоду соціалістичної реконструкції.

6) Цю постанову оголосити в пресі.

ПАМ'ЯТНИК В. БЛАКИТНОМУ

На розі Чернишевської та вул. Артема — звичайний сірий будинок. Це був колись будинок Рад. Тут жив Василь Блакитний.

На цей будинок прибито меморіальну дошку. Минуло п'ять років з дня смерті поета — революціонера Василя Блакитного (Еллана).

Задовго до офіційно-вручистого відкриття пам'ятника, який було сховано під червоним запиалом, починають збиратися представники робітників літературних і театральних організацій Харкова.

Це свято не лише літературного порядку, не самих літературних кіл — це свято всіх трудящих столиці всієї України.

Відкриваючи урочисті збори, заступник Наркома Освіти тов. Гірнак підкреслив значення відкриття пам'ятника В. Блакитному.

Могутнє піднесення національно-культурного будівництва, у зв'язку з успіхами соціалістичного наступу, відкриттям пам'ятника підкреслюється ще раз. І відкриття пам'ятника в третьому році п'ятирічки набирає значення великої політичної події.

Блакитний був поетом-революціонером, поетом-громадянином, поетом, який прийшов до пролетаріату, щоб разом з ним буду-

вати пролетарську культуру, він повинен правити за зразок для всіх пролетарських письменників — так сказав у своєму виступі представник Миськради тов. Єрмолов.

Образ Василя Блакитного, журналіста, редактора «Вістей» організатора української, радянської преси змалював редактор «Комуніста» тов. Таран. Те, що було мріями Блакитного, тепер стало дійсністю, багато сотень газет, багато тисяч робкорів і селкорів-ударників будують нашу пресу.

На святі відкриття виступили представники від друкарні ім. Блакитного і від школи Червоних Старшин.

Представники ВУСПП'у та федерації письменників тов. Микитенко й Кириленко розповіли про Блакитного, — надхненного поета, революціонера, організатора та вчителя пролетарської літератури.

На урочистих зборах було багато трудящих столиці, які прийшли шанувати пам'ять одного з перших хоробрих.

ДВАДЦЯТЬ РОКІВ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕМ'ЯНА БЕДНОГО

Двадцять років тому з'явився в пресі перший вірш Дем'яна Бедного.

Перші виступи Дем'яна Бедного в пресі припадають саме на той час, коли до робітника дійшли перші бойові шпальти більшовицьких газет «Звезди» і «Правди». Ювілей Дем'яна Бедного є разом і ювілей більшовицького друку, коли країна Рад відзначає творчий шлях поета більшовика; цей ювілей мобілізує увагу радянської суспільності навколо гасел перебудову літератури, піднесення літератури на рівень завдань доби реконструкції.

Бути невтомним трибуном соціалістичного будівництва, брати участь в усіх його ділянках, давати відсіч на кожен виступ класового ворога, бути зрозумілим і ближчим до найширших кіл пролетаріату і незаможного селянства, — ось чого треба вчитися в Дем'яна Бедного.

Дем'ян Бедний — це живе гасло культурної революції і соціалістичного будівництва.

Двадцять томів творів Дем'яна Бедного є знаменний документ нашої історичної доби, — доби рішучої боротьби за диктатуру пролетаріату, за можливість будівництва соціалізму.

Ні за років чорної реакції, ні в добу громадянської війни, ні в наші дні, коли ми вступаємо в період соціалізму, — немає жодної

ділянки класової боротьби пролетаріату, в якій би Дем'ян Бедний не брав активної участі своїми виразними, зрозумілими для мільйонів творами.

Комсомол і трудяща молодь України палко вітають Дем'яна Бедного в день 20-річчя його бойової літературної діяльності, невтомної й відданої роботи, вірної справи партії Леніна.

МАКСИМ ГОРЬКИЙ ПРИЕЗД ДО СРСР

14 травня до Москви з Сорренто прибув Максим Горький.

Зустріч Горького перетворилася на могутню демонстрацію єднання трудящих з Горьким, невтомним борцем проти імперіалізму, кращим ударником соціалістичного будівництва в СРСР.

Москва ще заздалегідь готувалася до зустрічі. Видавництва, книгозбірні, читальні, заді влаштували виставки творів М. Горького й літератури про Горького.

Видано багато плакатів і літератури про Горького. На підприємствах і в клубах прочитано доповіді, присвячені М. Горькому. Виходять збірки «Горький и советская страна», «О ремесле писателя» — збірник статей Горького, дитяча «Книга-газета», для дітей середнього й старшого віку, присвячена Максиму Горькому.

Всі Ленінградські газети в день приїзду видали спеціальні літературні сторінки.

Інститут літератури мистецтва й мови комакадемії видає в видавництві «Федерация» в масовій серії «Что нужно знать рабочему об искусстве» — 4 книжки про Горького: «Максим Горький о пролетаріаті», «Максим Горький о літературній учбѣ», «Ленін о Максимѣ Горькомъ» и «Чѣму нужно учиться у Максима Горького».

«Воєнвидав» видає брошуру: «Максим Горький в борьбе за СССР».

Комітет «ФОСП» запропонував клубові «ФОСП» прибрати ім'я Максима Горького

ПЛАН РОБОТИ ХАРКІВСЬКОЇ ГРУПИ „МОЛОДНЯК“

(на травень-серпень: включно 1931 року)

1. Провести три зустрічі групи з комсомольською та робітничою молоддю Хар-

кова (одну з комсомольським активом). Просити МК АКСМУ допомогти організувати ці зустрічі.

2. Погодившись з організацією групи ВУСПП, скликати зліт ударників Харкова, призначених до пролетарської літератури.

3. В розвиток постанови зборів групи зобов'язати всіх молодняківців керувати літературно-рецензентськими гуртками на заводі та брати участь у призові ударника. Встановити постійний контроль над їх роботою.

4. Організувати 4 творчих вечори молодняківців; два з них безпосередньо на виробництві.

5. Прискорити друкування пісеньників, впорядкованих «Молодняком» («Співай—зови», та «За вугіль»).

6. Розробити план видання ударних збірників художніх матеріалів, поставивши це питання на секретаріаті групи та погодившись з секретаріатом ЦБ.

7. Викликати на соціалістичне змагання творчістю і в роботі київську групу. Розробити умову соцзмагання і поставити на затвердження зборів.

8. Організувати постійну консультацію в справах літератури, виділивши відповідального товариша за цю справу.

9. Сликати чотири читальні робітничі конференції.

10. Провести на заводах 10 диспутів про українську літературу, «Молодняк» і творчість окремих письменників.

11. Організувати виїзд бригади до колгоспного сектору приміської смуги Харкова.

12. Влаштувати два виїзди екскурсії на Дніпрельстан та на Донбас разом з ударниками.

13. Поставити питання перед ЦБ та МК АКСМУ про забезпечення п'яти творчих командировок харківських молодняківців на виробництво.

14. Погодившись з ЦБ та з Київ-«Молодняком» зробити взаємне обслідування груп згідно з умовою соцзмагання.

В КИЄВІ ОРГАНІЗОВАНО ФІЛІЮ ФОРМУ

З ініціативи Київської філії ВУСПП 9-го квітня загальні збори організованих

письменників м. Києва, вислухавши доповідь т. Щупака, ухвалили увійти до складу федеративного об'єднання революційних письменників України.

До складу Бюра філії ФОРПУ обрано 13 таких т.т.—від ВУСПП'у—Щупак, Ів. Ле, Терещенко, Корнійчук; від «Молодняка» — Пронь; ЛОЧАФ'у—Янківський; робітників-ударників: Кислицький, Соловей; від «Плугу»: Косарик-Коваленко, Гр. Яковенко; «Західної України»—Козоріс; «Комуни рос. письменників»—М. Ушаков, і секції єврейських письменників—Гофштейн.

До складу президії Бюра обрано чотирьох т.т.: Щупак—голова; Корнійчук і Козоріс—заступники голови і Гр. Яковенко—секретар філії.

Декада українського мистецтва в Грузії відбудеться в червні цього року. Декада розпочнеться гастроллями «Березоля» і відкриттям виставки українського мистецтва. У проведенні декади візьмуть участь представники всіх мистецьких закладів УСРР. Мають викласти цикл лекцій з питань українського

театру, кіна музики, образотворчого мистецтва, літератури тощо.

Виставку українського мистецтва в Берліні відкриють наступної осені. Перед тим експонати виставки будуть продемонстровані в Грузії, Білорусі, Москві й Ленінграді.

На Дінпробуді, з участю кількох тисяч робітників, урочисто закладено будинок книги. Будинок обслуговуватиме людність нового соціалістичного міста—великого Запоріжжя. Частину будинку виділено залі виставки на 10.000 книжок. Поруч будинку книги збудують будинок культури.

Літературний призов». Незабаром в Харкові починає виходити новий двотижневий літературно-художній, масовий орган Всеукраїнської Спілки Пролетарських Письменників (ВУСПП)—«Літературний призов». Все листування, дописи, матеріали надсилати на адресу: Харків, Пушкінська вул. 46, редакція журналу «Літературний призов».

ПРИМІТКИ.

З причин технічних та коректорської неуважності, в № 4 «Молодняка» сталися прикрі помилки, що перекручують подекуди зміст.

1. У статті Г. Гельдфандбейна «Тупцювання на місці» у розділі «Серед книжок та журналів» стор. 137 останній абзац треба читати:

«Пройдемо повз такі «недоречності», як от те, що Нежинцев говорить про чобіт, а не про чоботи, червоноармієць називає салдатом, а узбека—сартом (собакою) і такими «недоречностями» робить шовіністичний великодержавницький випад. А в даному разі відзначимо» і т. д.

2. На ст. 144 у редакційній примітці до статті Є. Адельгейма у передостанньому абзаці слід читати:

«Ціла низка місць в статті і т. д.

І в останньому абзаці після слів «чотирьох шаблях» слід читати:

«... невдало застосував саме матеріалістичну діалектику».

Редація.

ЖУРНАЛУ „МОЛОДНЯК“

ПОЕЗІЯ: Д. Надії—Непідступна чата.
Віт. Хоменко—До штурму.
Ст. Крижанівський—Хутір Сосонка.
Я. Гримайло—„Дніпрельстан“ (роман ч. 1)
І. Вирган—Ритми робіт
В. Гудим—Розмова з командиром чоти.

ПРОЗА: М. Резніков—Одна доба (оповідання).
І. Гонімов—„Дранг нах Остен“ (повість).
І. Здоровець—Шість років у Псковській каторзі (спогади довічного каторжного).
Д.м. Гордієнко—Там починається комуна (ури-
вок з роману „Срібний край“).

НАРИСИ Лазаренко.

СТАТТІ: Б. Коваленко—За більшовизацію ВОАППу.
Ів. Бориславський—Листи із Львова (лист
другий).
Д. Сокал—Рознощик буржуазної ідеології.

BLOCK-NOTES
МОЛОДНЯКА: Nestor—Проти марксистуватих приватдоцентів.
„ —Привіт товаришу!

СЕРЕД КНИЖОК
ТА ЖУРНАЛІВ: —Лінією катастрофи (про творчість М. Бажана)
та інш.

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА Х.Д.У.

ІНВ. №

74440

ВСІ

КОМСОМОЛЬСЬКІ ТА КУЛЬТОСВІТНІ ОРГАНІ -
ЗАЦІЇ, ЛІТЕРАТУРНО-РЕЦЕНЗЕНТСЬКІ ГУРТКИ,
ГРУПИ „МОЛОДНЯК“, РОБІТНИКИ-УДАРНИКИ
ПРИЗВАНІ ДО ЛІТЕРАТУРИ, РОБІТНИЦІ,
КЛЮБИ, СЕЛЬБУДИ, ВИШІ, ШКОЛИ, ЧИТАЛЬНІ
ПОВИННІ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ

МОЛОДНЯК

Літературно-мистецький та громадсько-політичний ілюстрований журнал-місячник, орган ЦК ЛКСМУ.

Рік видання 5-й.

ПЕРЕДПЛАТА

На 1 рік	4 крб.
На 6 міс.	2 крб.
На 3 міс.	1 крб. 10 коп.
На 1 міс.	— 40 коп.

МОЛОДНЯК

виходить за найближчої участі всеукраїнської організації комсомольських пролетарських письменників „Молодняк“,

МОЛОДНЯК

містить актуальні ґрунтовні статті з питань національної політики партії, культурної революції і завдання комсомолу.

Широко висвітлює в нарисах, статтях, хроніці досвід роботи комсомолу України на фронті культурної революції.

МОЛОДНЯК

повно висвітлює процес комсомольської літератури на Україні, друкує твори комсомольських письменників, початківців, ударників, містить критику й огляди творчості молодняківців, дає поради й допомогу літературно-рецензентським гурткам через статті й листи. Дає повну інформацію про сучасну українську літературу та літературу цілого Союзу Рад. Містить твори видатних українських поетів, письменників, драматургів, критиків та революційних письменників Заходу і Сходу.

На сторінках „Молодняка“ висвітлюється участь комсомолу України в галузі всіх мистецтв (ІЗО, Муз., Драм., Кіно). У „Молодняку“ великий розділ бібліографії і анотацій нових книжок.

ПЕРЕДПЛАТУ ЗДАВАТИ ВСІМ ПОШТОВИМ ФІЛІЯМ ТА НА АДРЕ-
СУ ВИДАВНИЦТВА.

Харків, Пушкінська 24, видавництво „Радянське Село“, редакція „Молодняк“,
телефон 79-59

ДО ВІДОМА АВТОРІВ

На рукописі обов'язково ставити справжнє прізвище автора і точну домашню адресу; рукописи до редакції треба надсилати чисто переписані од руки або на машині на одному боці аркуша; в рецензіях на книжки, крім назви й автора, треба зазначати видавництво, рік видання, тираж, кількість сторінок, ціну; не прийняті рукописи, менші як на половину друкованого аркуша, а також рукописи, ухвалені до друку, — редакція не повертає.